

NEBOŽKY VZPOMÍNÁJÍ

7

Nová básnická sbírka Radka Fridricha vypráví zapomenuté příběhy česko-německého pomezí.

V REDUTĚ UŽ ROSTOU

9

Ambiciózní brněnská výstava představuje různé výtvarné pohledy na fenomén houbaření.

CO CHTĚJÍ PIRÁTI?

2

Rozhovor s předsedou Pirátské strany Ivanem Bartošem o ACTA, internetu a politickém programu strany.

Kulturní

noviny

PRVNÍ DRUŽSTEVNÍ LIST PRO SPOLEČNOST, POLITIKU, VĚDU A UMĚNÍ

29 Kč / PŘEDPLATITELÉ 25 Kč

V ČÍSLE:

3 STRANA

RUMUNI PO DVACETI LETECH

Další revolta okolo nás.

8 STRANA

HENRI CARTIER-BRESSON

Legenda humanistické fotografie.

10 STRANA

ANEŽKA U ANEŽKY

Výstava o české světlíci.

**Předplaťte si
Kulturní noviny
až do konce světa
od pouhých
650 Kč!**

info@kulturni-noviny.cz

DRUŽSTEVNÍ PROJEKT

Jsme prvním českým mediálním družstvem. Naše členy spojuje idea vytvořit nezávislé médium s akcentem na témata občanské společnosti a kultury. Rozšiřování družstva je cestou ke stabilitě novin, k nezávislosti na čistě komerčních mechanismech. Členství je investice do nezávislosti. Informace o družstevním projektu a dosavadní činnosti: www.kulturni-noviny.cz. Noví členové získávají předplatné na jeden rok zdarma a v dalších letech s třetinovou slevou.

- 1. Informace o družstvu:** druzstvo@kulturni-noviny.cz
- 2. Informace o předplatném a obecné dotazy:** info@kulturni-noviny.cz
- 3. Náměty a reakce:** redakce@kulturni-noviny.cz

Nejjednodušší podpora projektu:
Předplaťte si Kulturní noviny!
VYZKOUŠEJTE NÁS!

SMS = číslo KN ZDARMA

Pošlete SMS (běžný tarif) ve tvaru:

Jméno-Příjmení-Ulice-Číslo-Obec-PSC na **608 573 963**

Nejde jen o reformy, ale i o rizika

Připravované vysokoškolské reformy budí v akademickém prostředí čím dál tím větší odpor nejen pro své diskutabilní výchozí principy, ale i pro rizika nevratných změn, jež by jejich zavedení přineslo.

JIŘÍ ZLATUŠKA

Od reprezentantů akademických obcí vysokých škol zaznívají v posledních týdnech silné výhrady na adresu ministerstva školství v souvislosti s projednáváním návrhů obsahu dvou zákonů, které by podle představ ministra školství i premiéra měly tvořit páteř „reformy“ vysokého školství – zákon o vysokých školách a zákon o finanční pomoci studentům. Instrukce zastupující ze zákona vysoké školy, tedy Rada vysokých škol tvořená delegáty vysokých škol a fakult a Česká konference rektorů (ČKR) tvořená rektory vysokých škol, vedle řady konkrétních připomínek požadují po vládě, aby obě předlohy vrátila k další diskusi a přepracování. V nynější podobě obsahují výrazná rizika těžko napravitelných zhoršení.

Na výhrady je často reagováno obviňováním vysokých škol, jejich učitelů a studentů z toho, že si nepřejí žádné změny a jsou spokojeni se současným stavem. Takový pohled není ani v nejmenším

oprávněný. Na českém vysokém školství je mnohé co zlepšovat a spokojenost s kvalitou i celkovým fungováním namísto není. Problém ministerských návrhů a radikální reformy, ve které se podle premiéra Petra Nečase „od řečí a diskusí musí přejít ke konkrétním krokům“ (vyjádření na Výročním

shromáždění ČKR, 17. 2.), nebo se má vyhovět představě ministra Josefa Dobeše, že „je třeba říznout i do vysokých škol“ (rozhovor pro E15, 30. 1.), je v tom, že se se skutečnými potřebami mýjí a přijímají vzory, které se ukázaly jako problematické

Pokračování na straně 4.

KOMENTÁŘ JIŘÍHO PLOCKA

Mediální paobraz

Počátkem ledna prolétla médii zpráva s víceméně stejným titulkem, na rozhlasovém webu www.radio.cz zněl takto: *Historik definitivně prohrál se Salmovými dcerami spor o desku*. Stálo v ní, že „Dcery hraběte Huga Salma (1893 až 1946) mají nárok na písemnou omluvu za tvrzení, že jejich otec byl ve spojení s nacistickým udavačem.“ Krátká zpráva vycházela z usnesení Ústavního soudu, který zamítl stížnost Jiřího Jaroše proti rozsudku Nejvyššího soudu. Ten nařídil odstranit jméno Huga Salma z pamětní desky odvělečeným a umučeným odbojářům z Doubravice, kde bylo napsáno, že Jarošův strýc Alois Štěrbáček „byl odvělečen do Osvětlení zapsaným kriegerkameradem Salma Tugemannem“. Toto slovní spojení mohlo prý vyvolat mylný dojem, že se Salm spolupodílel na zločinech nacisty Tugemanna na svém rájeckém panství, což se dotklo cti jeho (posmrtně) a jeho dcer, Marie a Idy. Je to hra o druhotné výklady, protože explicitně nic o spolupodílnictví řečeno není. Zato je doloženo, že Tugemann byl zaměstnancem hraběte (vrchní účetní na jeho statku) a taktéž jeho

soudruhem v místní organizaci válečných veteránů (Kriegerkameradschaft). Byl pozván i na svatbu Salmovy dcery Idy s důstojníkem wehrmachtu Phillipem von Schoellerem (zachovala se z ní pozvánka i soubor fotografií). Existují i jiné nálezy. Ano, ta formulace byla ostrá, stejně jako jsou ostré (avšak současně jdoucí též po faktech) i další texty Jiřího Jaroše, člena blanensko-boskovické pobočky Českého svazu bojovníků za svobodu, jenž v sobě nese přiznané trauma z dětských let, ve kterém hraje roli likvidace jeho příbuzných nacisty.

Několikaletý spor (2004–2011) je však součástí komplexnějšího fenoménu, kde jde o hodně, ne jenom o slova, ale o miliardové majetky, jež byly Salmům na Blanensku zkonfiskovány po válce na základě tehdy prokázaných skutečností (přihlášení se k Říši, členství v organizacích spjatých s nacistickým režimem a jiné) a jež se Salmovy dcery usilovně už dlouho snaží získat zpět. Zatím neúspěšně. Velmi důležitá je tu průběžná tvorba mediálního obrazu. Jakákoli veřejná pochybnost

o Hugovi Salmovi komplikuje jejich snahy a nezdolný solitér Jaroš, jenž se jim připletl do cesty, je dráždí obzvláště. Kromě požadavku na odstranění nápisu a dále na omluvu jejich otci i jim samotným po něm požadovaly obě dcery celkem půl milionu korun odškodnění a dále publikací omluvy v pěti celostátních novinách. Je jasné, že kdyby vyhrály, což by při dnešním stavu soudů, při „ztracení“ či účelovém rozkrádání závažných archivních materiálů během posledních dvaceti let (na což Jiří Jaroš také upozornil), nemuselo být až tak překvapivé, svého majetkově nicotného protivníka by zničily. Takto ho to sice stálo zdraví, byl vystaven anonymním útokům, ale krom nároku na vymazání slova z kontroverzního nápisu a na obecnou omluvu hraběti Salmovi (ne však už dcerám), nedosáhly žalobkyně ničeho. Vlastně ano, Jiří Jaroš jim poslal onu omluvu na fotografii ze svatby Idy Salmové, kde se dobře vyjímá uniforma wehrmachtu s vysokými nacistickými vyznamenáními jejího manžela. To se však ke zveřejnění v našem tisku nehodí.

ISSN 1804-8897

9 771804 889023

BEZ PARDONU

Mráz

Ve chvíli, kdy píšu tyto řádky, mrzne. V Praze tuto zimu umrzlo vinou lidí, kteří upřednostnili úřední regule a vlastní sobecké zájmy před lidskostí, už víc než deset bezdomovců. U nás v Hradci Králové ani jediný. Zimní noclehárna, kterou provozuje zdejší oblastní charita, je u nás otevřena v prostorách bývalého vojenského prostoru na místním letišti. Objekt býval vojenskou marodkou a jednu místnost v něm dodnes přes den používá jako svou zkušebnu rocková kapela. Rozvod elektriny byl nefunkční, a aby se objekt mohl stát noční ubytovnou, bylo třeba ji přeinstalovat. Rovněž bylo třeba zavést zvonek do místnosti asistenta. V této práci se brigádně střídáme se dvěma kolegy. Jeden z nich je vystudovaný středoškolský učitel, druhý farmaceut. Prvním úkolem asistenta (kromě evidence, samozřejmě) je naplnit zdejší osmilitrovou várnici horkým čajem. Tohoto úkolu se ve chvíli, kdy asistent vydává povlečení, často ujímá pilný klient X. Má na to k dispozici patnáct sáčků černého čaje a velký pytlík sladkého granulátu. Zatímco se čaj vaří, přicházejí první klienti. Dýchají do přístroje detekujícího alkohol (ukazuje vždy nulu) a hlásí, zda budou spát na pokojích, nebo sedět na židlích na chodbě (což skýtá větší soukromí). Často přicházejí z azylového domu, který se v mrazech plní a kde se losuje o to, kdo zůstane a kdo půjde do zimní noclehárny. Přináší také zprávy o těch, co je následují, i o těch, co už nepříjdou. „Dneska Z celej den mluvil ve sebevraždě.“ „Y nepříjde, dneska dostal čtyři roky natvrdo. Neplatil alimenty. Ty kalhoty, co měl dostat, když bude tejden strážilivej, byste mohli dát mně.“ Místnost asistenta je společenským centrem, kam si klienti dávají nabít symbol své prestiže – moderní mobil (jinde není volná funkční zásuvka), schovávají si tam cenné věci, svěřují se, loudí od asistentů různé výhody a cigarety. Já to mám dobré, nekouřím.

Když se dopije druhá várnice čaje, pilný klient X odchází s židli spát do umývárny, kde většinou bývá úplně největší soukromí. Nechává se vzbudit o půl šesté a pospíchá do práce. Žije. Ačkoli každý den vyhrožuje sebevraždou, žije i Z. Dnešní noc nás v noclehárně (včetně mě) přežilo třicet...

TOMÁŠ KOLOC

VÝROČÍ

John Steinbeck (27. 2. 1902 – 20. 12. 1968)

Před sto deseti lety se v kalifornském Salinas narodil John Ernest Steinbeck. Potomek chudých irsko-německých přistěhovalců se živil jako zemědělský nádeník a slavným spisovatelem se stal až po třicítce díky monumentálnímu obrazu Velké hospodářské krize *Hrozny hněvu*. Svěrázným figurkám svého rodiště věnoval romány *Pláň Tortilla* a *Na plechárně*, aktualizací biblické látky je psychologický román *Na východ od ráje*, atmosféru Ameriky v předvečer Kennedyho zvolení zachytil v humorném cestopisu *Toulky s Charleym*. V roce 1962 mu byla udělena Nobelova cena.

S anarchismem na nás nechodte

V posledních měsících se čeští Piráti zviditelňují především v souvislosti s odporem k ratifikaci dohody ACTA. Jejich postoje jsou však důsledkem dlouhodobější aktivity, jež není omezena jen na problémy se svobodou na internetu, ale míří například i proti korupci ve veřejných zakázkách. Přinášíme rozhovor s předsedou Pirátské strany Ivanem Bartošem.

Začneme stručnou rekapitulací: Oč jde v dohodě ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement, česky doslova Obchodní dohoda proti padělání) a v čem je skryta kontroverze?

Dohoda ACTA nehájí zájmy občanů, ale mediálních korporací. Vychází z nepochopení nové reality 21. století, která je stále více utvářena internetem. Snahy přenést obchodní model založený na výrobě hmotných kopií na

Ani odstoupení od této smlouvy nemusí v konečném výsledku znamenat příliš. Jako pojistku proti ACTA jsme oslovili premiéra Nečase a požádali ho, aby smlouvu předložil k přezkoumání Ústavnímu soudu (http://www.pirati.cz/wiki/_media/ao:6.pdf). Naším cílem je pak ukotvit svobodu internetu do stávající legislativy, čímž se do budoucna zamezí schvalování podobných opatření, která vedou k omezování práv na svobodné šíření in-

V článku *Plánované represe po přijetí ACTA* (<http://reporti.net/polis>, 8. února 2012) se píše, že Evropské komisi unikly dokumenty, které odkrývají, co má následovat po přijetí ACTA. Newspeak těchto materiálů prozrazuje copyrightovou lobby: občané jsou nazýváni „consumers“, vynucení spolupráce poskytovatelů internetového připojení se označuje „cooperation“. První dokument se jmenuje *Návrh na revizi Direktivy o právech duševního vlastnictví* a druhý *Procedury nahlašování a vypínání*. První dokument ukládá povinnost internetových poskytovatelů dodávat kartelům autor-ského monopolu přihlašovací údaje a IP adresy podezřelých z nedodržení autorských práv – copyrightový průmysl tedy bude mít větší práva než policie. V článku jsou kromě rozboru i odkazy na původní dokumenty.

internet vyústí v kontrolu komunikace uživatele a obsahu internetu. Dohoda je vyústěním snahy ovládnout komerčně internet. (Pozn.: Podrobný rozbor lze nalézt na www.piratskenoviny.cz v článku ze dne 5. ledna s názvem ACTA: *Zostřený boj za „duševní vlastnictví“*.)

Dnes je také možno kontrolovat obsah počítačů či paměťových médií. Jak by se to změnilo po ratifikaci ACTA?

Dnešní způsob kontroly vyžaduje udání nebo podezření, ale hlavně je nutný souhlas soudu k domovní prohlídce či odposlechu. ACTA předpokládá kontroly bez rozhodnutí soudů a zavádí v podstatě presumpci viny. Podle ní je každý podezřelý, pokud se neprokáže nevina. To je v demokratickém právním řádu protiústavní. Nedávno zveřejněné návrhy prováděcích předpisů EU navíc předpokládají zjednodušená soudní jednání s provinilci a předávání dat o nich takzvaným „držitelům autorských práv“, tedy korporacím zábavního průmyslu.

Ve čtvrtek 2. února jste pořádali první velkou demonstraci proti ACTA. Média (například *Ihned.cz* nebo *Aktuálně.cz*) uváděla různé údaje, často jen vágní „několik stovek účastníků“. Kolik lidí vlastně přišlo a jak takovou akci organizujete?

Akce začínala ve 14. hodin, lidé postupně přicházeli. Na Klárově jsme posbírali 1500 podpisů. Když náš pochod dorazil na Hradčanské náměstí, celé jsme ho zaplnili a nevešli se. Při průchodu branou jsme počítali účastníky a bylo jich 3050. Akce organizujeme především prostřednictvím internetu.

Od té doby už proběhlo několik dalších protestních akcí po celé republice. Ratifikace ACTA je posunuta (nejen u nás, ale v několika evropských zemích). Apelujete i na premiéra Nečase. Co byste považovali za dosažení svého cíle?

To, že byla ratifikace pozastavena, a to nejen v České republice, ale i v Chorvatsku, Nizozemsku, Bulharsku, Polsku a dalších zemích, je síce dobrým znamením, ale nelze to chápat jako nějaké velké vítězství. Proces ratifikace se může potají rozeběhnout, jakmile opadne mediální zájem nebo utichnou protesty v ulicích.

formací a na soukromí občanů, ať už se nazývají SOPA, PIPA, ACTA, či jinak.

Piráti používají v souvislosti s termínem „duševní vlastnictví“ pojem konstrukt. Proč?

V zákonech je duševní vlastnictví definováno jako copyright, tedy kopírovací právo. Kopírování je děj, nikoliv věc. Děj nelze vlastnit.

Mluvíte o svobodě šíření informací. Jenomže když jde o autorské dílo, jež také můžeme považovat za informaci, a autorovi z něj dle autorského zákona přináší odměnu, kde jsou hranice té svobody při bezplatném sdílení? Jste proti autorskému zákonu v současné podobě?

Žádná profese nemá ze zákona právo na práci. Každý si musí najít způsob, jak svoji práci prodat. Každý si musí sám najít způsob prodeje svých produktů. Internet je prostředím, ve kterém se informace zcela nekontrolovatelně šíří. Kopírovací monopol, který je podstatou obchodního modelu prodeje knih či gramofonových desek, na internetu nefunguje. Bez důkladné kontroly komunikace uživatelů a obsahu internetu fungovat nemůže. To je realita, které se musíme přizpůsobit. Nyní zažíváme prudký nárůst nových internetových obchodních modelů. Pokud chtějí autoři tvořit za peníze, musejí svoji práci prodávat jiným způsobem. Lidé jsou však konzervativní a raději než změnu volí represe.

Dnešní název vaší strany už není Česká pirátská strana, ale říkáte si Piráti. Proč? Kolik máte členů, sympatizantů a jak byste charakterizoval – profesně, věkově a podobně – typického piráta?

Oficiální název, registrovaný na Ministerstvu vnitra, zůstává Česká pirátská strana. Slovní spojení „Pirátská strana“ je naše oficiální značka,

abychom lépe vyjádřili sounáležitost s ostatními pirátskými stranami po celém světě, a „Piráti“ je naše oficiální zkratka. Máme 2300 uživatelů vnitřního fóra, necelých 28 000 fanoušků na Facebooku, 148 členů a 554 registrovaných příznivců. Pro piráty je důležitý svobodný internet, potřebujeme ho pro práci i zábavu. Věkový průměr členů je 24 let. Typický pirát je svobodomyšlný, aktivní a má smysl pro humor.

Jak jako Pirátská strana vnímáte akce hnutí Anonymous, které napadají vládní a stranické webové stránky?

Hnutí Anonymous je přirozeným občanským odporem proti stávajícímu systému vládnutí a držení moci. Média a politici se ho neustále snaží uchopit standardním způsobem. Hledají jejich řečníka, ptají se na program a podobně. Kdokoliv je anonymous. Jejich akce jsou podle nás legitimní (skutečné napadení systému a zcizení dat nejsou v České republice jejich typickým projevem). Klasické DDOS útoky jsou adekvátní skutečné demonstraci, kdy lidé ve stejnou dobu na stejném místě prostě pouze svým výskytem zablokují například vstup do nějaké budovy. Je jich tam prostě mnoho a dveře, v on-line světě pak server, na kterém běží nějaká stránka, prostě takovému počtu lidí najednou projít neumožní.

Proti ACTA se vyslovilo už více politiků, v Evropě třeba Evropští socialisté, u nás Bohuslav Sobotka, předseda ČSSD. Čím se od ostatních lišíte? A dále – nezaujatý občan mohl vaši stranu vnímat od začátku trochu i jako anarchistickou iniciativu. Máte nějakou politickou vizi s jasnými prioritami a umíte si představit, že byste šli s některou ze stávajících stran do koalice?

Proti smlouvě ACTA se najednou vyslovuje celá řada politiků. Tyto reakce jsou podle nás víceméně populistické, nebo spíše reflektují to, že sami politici nechápou realitu 21. století. Nechápu, že jsou zde lidé, kteří slepě nekonsumují dopady zákonů, které oni schválí.

S anarchismem prosím na nás nechodte. Piráti mají od počátku jasné struktury, jasný program a jasné cíle. Pro prosazení svých cílů jsme zvolili politický boj v rámci, který nám vymezuje současná parlamentní demokracie. To, že chceme posunout rozhodování směrem k lidem a prosazujeme přímou demokracii a referenda, snad dokazuje, jakým způsobem bychom si přáli, aby byl náš stát řízen. Pirátský program se neustále rozrůstá. Nejsme stranou jednoho tématu, jak se nás snaží média prezentovat.

Koaliční potenciál mají Piráti v tom smyslu, že se nebráníme spolupráci s kýmkoliv, kdo je ochoten o věcech jednat transparentně. To je bohužel v našem českém rybníčku pro většinu stran problematičtější. Po úspěchu ve volbách bychom tedy automaticky museli být stranou opoziční.

Připravil JIŘÍ PLOCEK.

ŽIVOTOPIS

Ivan Bartoš

(1980) je rodákem z Jablonce nad Nisou, maturoval na tamním gymnáziu a na střední škole ve státě Michigan (USA). Poté se přestěhoval do Prahy. Studoval paralelně husitskou teologii v oboru psychosociální vědy a Filosofickou fakultu – Ústav informačních studií a knihovnictví (ÚISK) na Karlově Univerzitě. Na ÚISK získal titul PhDr. a v nejbližších měsících bude obhajovat disertační práci pro titul Ph.D. Nyní pracuje jako funkční architekt, dříve se specializoval na návrhy systémů a databází. Je zakládajícím členem České pirátské strany a již v druhém volebním také jejím předsedou.

Rumuni opět v ulicích ...po dvaceti letech

VÍT PRUDIL

Lze asi těžko srovnávat dnešní události v Rumunsku s těmi těsně porevolučními, z počátku devadesátých let. Ani nadpis by neměl vést k domněnce, že za celých dvacet let nedošlo k žádným demonstracím nebo nepokojům. Události, které začaly 13. ledna protestním průvodem z centra Bukurešti k prezidentskému paláci, však naznačují, že už se přece jen „něco děje“. Demonstrace zdaleka nejsou natolik masové jako počátkem devadesátých let. Počty demonstrujících kolísají v Bukurešti mezi několika sty až několika tisíci, obdobná je situace i v dalších městech; to je také do jisté míry ovlivněno mimořádně tuhou zimou, kdy teploty kolem minus dvaceti stupňů jsou běžné a sníh téměř úplně paralyzoval dopravu. První dny protestů byly poznamenány násilím a policejními akcemi, bohužel se do akcí zapojilo množství chuligánů z fotbalových stadiónů. Výsledkem byly vymáčené výlohy obchodů, rozbitá auta, házení dlažebních kostek, hořící odpadky v ulicích a množství zraněných. Tyto excesy se však podařilo postupně eliminovat, policie zřejmě dobře zvládla svou

Přestože od nás Rumunsko není příliš vzdáleno a přestože jsme s ním v minulosti sdíleli společný osud v sovětské zóně vlivu, o jeho vnitřních problémech a mentalitě toho příliš nevíme. A přitom se v dění v Rumunsku zrcadlí v ostřejším světle mnoho i z české reality.

Prezident jako symbol úspěchu i krize

Protesty jsou zaměřené především proti prezidentu Baseskovi, který je podle názoru většiny Rumunů tím, kdo řídí loutkovou vládu. Do určité míry to asi bude pravda, někteří ministři mají velmi blízké vazby na seskupení kolem prezidenta a prakticky veškeré reformní (?) kroky komentuje hlavně prezident. Premiér (nyní už vlastně bývalý) Emil Boc je často označován jako Baseskův „robotek“, který prezidenta pouze reprodukuje.

Je zajímavé, že Basescu ještě v dobách ekonomického růstu byl mezi Rumuny velmi populární, hlavně mu pomohlo, že „dovedl“ zemi do Evropské unie. Vstup do EU byl Rumuny přijat asi s největším nadšením ze všech evropských států, dokonce se o vstupu ani nekonalo referendum, protože prezident rozhodl, že do EU chtějí všichni Rumuni a že referendum nemá smysl (řešení poněkud nestandardní, ale pravda to byla). Dávno před vstupem bylo Rumunsko vyzdobeno inijními vlajkami jako žádný jiný stát a v Bukurešti byly instalovány hodiny, které odpočítávaly minuty do okamžiku vstupu, a to už v době, kdy jeho datum (1. ledna 2007) nebylo ještě definitivně potvrzené. Mezi lidmi se šířily všelijaké, i těžko uvěřitelné

představy, co všechno se po vstupu změní směrem k blahobytu, například že bude ve všech zemích ustanovena shodná minimální mzda. Ale hlavně do značné míry polevily důkladné pohraniční kontroly osob s rumunským pasem. Přestože s většinou evropských zemí už mělo Rumunsko bezvízový styk, pohraničníci vyžadovali pozvání či zpáteční jízdenky, takže cestování nebylo úplně jednoduché (to, že k uvolnění bariér došlo možná příliš rychle, si až s odstupem uvědomují některé země EU, jež se nyní snaží zablokovat vstup Rumunska a Bulharska do Schengenu).

K Baseskově popularitě také přispíval značný ekonomický růst až do roku 2008. O to výraznější byl však následný propad. Neuvěřitelně rostly ceny nemovitostí, stavělo se, kde to jen trochu bylo možné, každý pozemek byl najednou lukrativní, takže se začaly objevovat kromě relativně standardní zástavby také shluky bytů uprostřed polí mimo město bez jakékoliv přístupové cesty, stavěly se luxusně vypadající vily i v těsné blízkosti rozsáhlé skládky komunálního odpadu, třípokojevý byt v ohavném paneláku v okrajové Bukureštské čtvrti byl o polovinu dražší než stejný typ bytu v daleko méně ošklivém paneláku v Praze na Jižním Městě. Propad v roce 2008 měl tvrdý dopad na ceny nemovitostí, takže spousta nedokončených staveb zůstává neobsazených a nápisy „na prodej“ jsou všudypřítomné.

Rumunské odlišnosti

Pokud ale máme srovnávat situaci českou a rumunskou, je třeba si uvědomit určitý povahový rozdíl mezi „průměrným Čechem“ a „průměrným Rumunem“. Úspěch si Rumuni dokážou daleko více užít. Pokud je důvod něco slavit, tak oslava musí stát za to a penězi se rozhodně nešetří. Pokud ale nastane propad, tak je o to větší a o to větší je také momentální pesimismus. Takže průměrnému Čechovi se může život v Rumunsku zdát – než si zvykne – jako cesta z extrému do extrému. Podobné je to i v majetkovém rozvrstvení společnosti. Rozdíly mezi bohatými a chudými a mezi městem a venkovem jsou velké. Střední třída se v předkrizových letech začala objevovat (v omezené míře) jen v několika

Pokračování na straně 6.

Timișoara (Temešvár), 1989. Foto Ota Nepilý

práci a další protesty probíhají dost civilizovaně. Většinu protestujících tvoří mladí Rumuni, hlavně studenti, výslovně odmítající jakékoliv násilné akce. A zdá se, že mají výdrž, protesty se postupně rozšířily i do mnoha dalších měst Rumunska i do zahraničí mezi rumunské emigranty a je možné, že už se konečně „ucho utrhlo“, anebo jak se v Rumunsku říká, „mămăliga (kukuřičná kaše) explodovala“.

Přitom událost, která demonstrace spustila, nebyla v kontextu všech nedávných počínů vlády a prezidenta příliš významná: rezignace náměstka ministra zdravotnictví Raeda Arafata v souvislosti s takzvanou reformou rumunské záchranné služby (SMURD). Raed Arafat je považován za zakladatele koncepce záchranné služby, která funguje již od počátku devadesátých let. Reforma měla spočívat v její částečné privatizaci, což si řada lidí vyložila tak (a možná i správně), že příjezdu záchranky se dočká jen ten, kdo si ji bude moci dovolit zaplatit. A to už zřejmě byla poslední kapka.

Bukurešť 2012. Shromaždiště demonstrantů u Národního divadla. Foto Vít Prudil

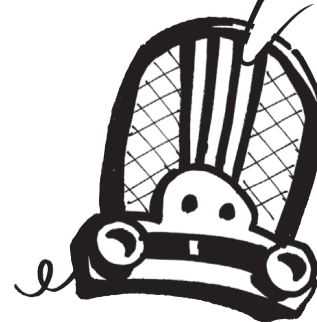
ODPOSLECH

O interpelacích

Interpelace je právo člena zákonodárního sboru klást otázky členům vlády a vyžadovat na ně odpovědi. Obvykle interpeluje opozice v kritickém duchu a žádá vysvětlení či nápravu nedostatků. Ale jsou i interpelace z vlastního tábora, které napomáhají medializovat vládní politiku či jí „nahrávají“. Na 33. schůzi Poslanecké sněmovny 9. února takto „zapracovala“ poslankyně Jaroslava Wenigerová (ODS). Nejdříve se v první otázce na premiéra Nečase pozastavila nad tím, co se to děje na vysokých školách, nad autoritativností studentských požadavků a uzavřela: *Jak vy hodnotíte tuto situaci a zda v této věci budete jako premiér vlády konat?* – Premiér nejdříve odsoudil nepřiměřenost reakcí akademiků a naznačil, jak se bude postupovat při další přípravě zákonů – samozřejmě jako dosud za účasti všech stran... Na to paní poslankyně prohlásila: *Pane premiére, já vám děkuji za odpověď. Skutečně tak, jak jste nastínil, co všechno čeká naše vysoké školy, s tím mohu naprosto souhlasit. Chtěla bych se zeptat – a věřím, že i ta velmi kontroverzní otázka pro akademickou obec, jako jsou orgány vysokých škol, ať už je to rada veřejné vysoké školy, anebo složení akademického senátu, bude předmětem jednání, jak jste o tom, pane premiére, hovořil. Chtěla bych se vás zeptat, zdali všechno to, co bylo nastíněno z vaší strany pro zlepšení kvality našich škol, jejich konkurenceschopnosti, má dnes pro vysoké školství určité výhody, z nichž vlastně školství čerpá. Děkuji. (Potlesk z pravé části sálu.)* – Napravo sedí poslanci ODS. Připadám si teď jako někdo, kdo má opravdu, ale opravdu hodně dlouhé vedení: Čemu asi tak tleskali? A na co se vlastně paní poslankyně ptá? Jenže náš premiér se nedá zaskočit sebesofistikovější otázkou: (...) samozřejmě, že ne vše je možné označit za špatné v českém vysokém školství, to by asi byla velmi vulgární generalizace. Ve srovnání se zahraničím například dokážeme s relativně omezenými zdroji poskytnout vysokoškolské vzdělání velkému počtu studentů. Samozřejmě je na stole otázka, zda chceme tolik absolventů a zda je současný systém financování studia ten nejlepší možný. Reforma by o tom právě měla být a diskuze by měla jít tímto směrem. Česká republika má také výhodu ve své pozici pro střed Evropy. Rostoucí mezinárodní mobilita osob totiž zvyšuje příležitost přilákat mozky ze světa, včetně úspěšných Čechů, kteří působí v zahraničí. Obecně se terciární vzdělávání a systém vědy a výzkumu mohou stát motorem ekonomického a společenského růstu, ale pokud si nedáme pozor, také velkou finanční zátěží státu, neefektivní zátěží. Reforma má tyto tlaky usměrnit tím způsobem, abychom dokázali dát studentům skutečně odpovídající vzdělání. A tím odpovídajícím myslím nejlepší možné s ohledem na jejich budoucí kariéru, a zároveň co nejméně finančně zatěžující ostatní občany. – No, paráda!

-jp-

Zrcadlo, zrcadlo,
kdo je na světě
nejchytřejší?

Pokračování ze strany 1.

nebo je do našeho prostředí nelze převzít tak mechanicky, jak si autoři navrhovaných změn představují.

Kudy na kvalitu?

Zjednodušit potřebuje systém hodnocení a akreditaci vysokých škol. Skončit musí podmínky pro praxi obstrukcí ze strany úředníků ministerstva školství tam, kde Akreditační komise vydá stanovisko, nicméně zodpovědný úředník může hrát mrtvého brouka nebo sankční kroky směřující k nápravě neprovést či oddálit. Stav, kdy se předsedkyně Akreditační komise doprošovala konání ředitele odboru vysokých škol ve věci zásahu proti podvodnému vydávání diplomů v zahraničí, aby nakonec v zoufalství z nečinnosti raději sama podala trestní oznámení (případ Bankovního institutu), je absurdní ukázkou, jak úředníci potápějí smysl opatření, která mají garantovat základní standard kvality. S málo odpustitelnými chybami ministerstvo konalo kroky i v případech souvisejících s nízkou kvalitou (Právnická fakulta na Západočeské univerzitě) a s využíváním systému poboček (soukromá Univerzita Jana Amose Komenského).

Skutečnou kvalitu determinuje doktorské studium a jeho kontakt se špičkovým výzkumem. Z výsledků Mezinárodního auditu výzkumu a vývoje v České republice lze učinit jednoduchý závěr, že by do systému studia měla být včleněna i Akademie věd ČR nikoli jen jako vedle vysokých škol stojící externista, nýbrž jako součást integrálně propojeného systému. V návrhu zákona nic takového nenajdeme. Ministr místo toho blouzní o cíli dostat aspoň jednu českou školu mezi první stovku světových škol (ČKR, 17. 2.), což je snažení, které může

Chybná a v zemích s kvalitními vysokými školami nemyslitelná je i nedávno zavedená praxe poskytování mzdových prostředků Grantovou agenturou. Doktrína druhově odlišné práce akademických pracovníků tam, kde jsou placeni z institucionálních prostředků vysoké školy, a tam, kde řeší z grantových prostředků podporovaný výzkum, vytváří situaci, kdy se vědecká činnost zčásti realizuje stylem s prvky „švarc“ systému. Nedostatečný prostor pro vlastní institucionální mzdovou politiku bez ovládnání zvenci významně brání tomu, aby na vysoké školy v České republice přicházeli zahraniční pracovníci a aby se prostředí internacionalizovalo. Přechod na funkční místa, kterým se „reformátoři“ zaklínají jako receptem pro otevření vysokých škol „nové krvi“, je klamným cílem s významnými riziky v podobě dalších možností kritéria obcházet a účelově ovlivňovat strukturu míst tak, aby prospěla zájmům jednodušší manipulace institucí.

Školné?

Školné v podobě uvedené v návrhu zákona vymůže od absolventů prakticky bez pardonu okamžité splátky půjček ihned po studiu. Jako špatně propočítané se ukázaly podklady, na jejichž základě si vláda školné s odloženým splácením dala do svého programového prohlášení. Zahraniční zkušenosti ukazují, že školné není spojeno s větší odpovědností ke studiu nebo výraznějším tlakem na neprodávání studia, ale také že jakmile je jednou školné zavedeno, dochází velmi rychle k jeho zvyšování a k vytěšňování veřejných prostředků na vysoké školy prostředky soukromými, respektive zadlužením studentů z půjček,

příliš velkou váhu, ale i doklad toho, jak výrazně ministra v diskusi kolem parametrů školného odborně převyšují studenti, kteří mají své námitky podloženy fakty.

Autonomie a akademické svobody

Kardinálním problémem návrhu zákona jsou ovšem prvky, které omezují autonomii univerzit a přezírají otázku akademických svobod. V jednotlivých verzích návrhů zákona, od těch, které vycházely přímo z Bílé knihy, až po ten současný, se pracuje s posílenou podobou stávajících správních rad vysokých škol – v aktuálním návrhu s názvem „rada vysoké školy“ – a posilováním pravomocí rektora s cílem zavést prvky manažerského řízení vysokých škol. Nejde jen o to, že manažerské řízení do prostředí tak zvaných kolegiálních univerzit nepatří a může přinášet velmi špatné výsledky (výmluvný případ devastace „manažerského“ přístupu popisuje na příkladu z Masarykovy univerzity článek *Inovace řízení: legalizovaný puč* v Kulturních novinách 4/2012 z 13. 2.). Jde o reálné nebezpečí uplatňování politického vlivu na akademickou sféru. Rady škol by mohly přispět k větší transparentnosti fungování vysokých škol, pokud by byly koncipovány jako rady dozorčí, které publikují stanoviska nebo doporučení, na která musí univerzity stejně veřejně reagovat. Nepřijatelným podřízením akademické samosprávy politickému vlivu jsou však plány na to, že rady budou mít slovo v záležitostech tvorby statutárních předpisů, výběru a odměňování rektora nebo v zásadách do stanovení rozpočtu vysoké školy. Vůči současnému stavu se jedná o výrazný krok zpět a především krok proti duchu i literě závazků, které by měla Česká republika v oblasti podpory univerzitní autonomie ctít.

Boloňská deklarace vychází z dokumentu *Magna Charta Universitatum*, kde najdeme akademickou autonomii jako základní kámen fungujícího univerzitního systému: „Nezávislost a autonomie vysokých škol zajistí průběžnou adaptaci systému vysokoškolského vzdělávání a výzkumu na měnící se potřeby, požadavky společnosti a pokrok ve vědě.“ Podobný pohled obsahuje konstatování „autonomie univerzit leží v základech evropské akademické tradice“ obsažené v deklaraci *Akademická svoboda a autonomie univerzit* z doporučení Parlamentního shromáždění Rady Evropy č. 1762 z roku 2006, které bylo následně přijato Výborem ministrů zemí Rady Evropy na zasedání ministrů konaném 26. září 2007. Veřejný zájem na dobrém využití prostředků, kterými jsou vysoké školy z veřejných rozpočtů financovány, není s autonomií v rozporu. Je to naopak politické jmenování, které ohrožuje naplňování veřejného zájmu. Akademická svoboda je zakotvena vedle obecné svobody slova v ústavách hned třinácti zemí Evropské unie, osm zemí si do ústavy vepsalo i záruku autonomie a samosprávy vysokých škol. Jen pro prezidenta Klause jsou akademické svobody prázdňým pojmem (Ostrava, 26. 1.) a podobně i předseda ministry Rady pro reformu vysokých škol Rudolf Haňka argumentuje tím, že česká ústava podobnou garanci nemá (MF Dnes, 26. 1.).

Podle mezinárodního srovnání (viz <http://www.university-autonomy.eu>) je z osmadvaceti hodnocených zemí Česká republika na níže uvedeném 22. až 23. místě v dimenzích organizační, finanční a akademické autonomie a na dobrém 3. místě obtočí i bez zavádění funkčních míst profesorů a docentů pouze ve flexibilitě zaměstnávání akademiků. Posílení rad škol s vnějším jmenováním by některé parametry zhoršilo.

Rizika, nebo jistota zneužití?

Sám fakt, že rady vysokých škol v zahraničí existují, neznamená, že jejich převzetí do české politické kultury může fungovat. Poslanekyně Anna Putnová v rozhovoru na ČRo6 16. února zmínila rozdíl v možnostech zneužití rad univerzit v Británii a u nás, když britskou

odpověď na otázku, zda existuje nějaká pojistka, která by mohla zabránit prosazování partiálních nebo lobbistických zájmů do chodu vysokých škol, která zněla, že taková pojistka v Británii neexistuje a je zde opravdu možnost zneužití, ale že za posledních tři sta let se to ještě nestalo, komentovala trefným: „Tak to je možná také ten rozdíl mezi námi a Británií.“

Návrh zákona kombinuje formulaci „členy rady veřejné vysoké školy bude jmenovat vláda, z řad renomovaných specialistů v oblastech odborné orientace vysoké školy“ s poznámkou pod čarou, ve které se do renomé vejdu i „významné osobnosti (...) státní správy včetně samosprávy, hospodářství, apod.“ Evidentní protimluv otvírající cestu k politicko-ekonomickým zájmům. Jmenování politickým orgánem bez možnosti přezkumu a vnášení námitky navíc nereprezentuje veřejný zájem, kterým se zastánci reformy zaklínají, nýbrž zájem politický.

Záruky v českém prostředí nenajdeme a existující příklady ilustrují jasně rizika. Stačí si připomenout případ senátora Richarda Svobody (ODS), který jako člen správní rady Janáčkovy akademie múzických umění požádal rektora této vysoké školy o „nepolitickou“ a „odbornou“ nominaci své manželky Evy Svobodové-Kasalové, sestry školského experta ODS poslance Waltera Bartoše, do voleb na uvolněné místo v Radě České televize (Týden, 24. 3. 2009). Typová ukáзка způsobu, kterým politici umějí obcházet ustanovení zavádět kvazi nepolitické mechanismy místo politických, i získání drobné výhody pro sebe, ke které své „vnější“ působení na vysoké škole zneužijí.

Rady vysokých škol s výraznějším slovem k fungování vysoké školy nebo výběru rektora jen posílí tendence k postupům typu najímání kandidátů na hejtmana na pozice ekonomických šéfů vysoké školy nebo vytváření nových míst na vysokých školách pro politiky, kteří ztratí placené místo v politice, ať je to třeba bývalý ministr, nebo náměstkyně primátora, o promíjení podmínek třeba pro MBA studium nebo obchodních vztazích univerzit se subjekty, za které členové jejich správních rad jednají, nemluvě. Rektor Masarykovy univerzity Mikuláš Bek se tuto věc nedávno snažil zlehčovat: „Domnívám se, že rada univerzity (...) se třetinou členů nominovaných rektorem, třetinou Senátem a jen třetinou ministrem, není skutečným ohrožením pro univerzitní autonomii, neboť dvě třetiny nominací jsou v rukou univerzity.“ Nešlo by jen o střet jedné třetiny vnějšího politického vlivu proti dvěma třetinám zájmu vysoké školy. Spojení třetiny vnějšího politického vlivu s třetinou vlivu v rukou rektora usnadňuje oligarchické předávání moci nad akademickou obcí a může zvítězit nad zájmem školy reprezentovaným nejvýše třetinou v držení akademického senátu. Autentický veřejný zájem, zčásti reprezentovaný zástupci studentů v akademickém senátu, by byl zcela minimalizován, zejména úspěšnými snahy politiků prosadit i výrazné omezení studentského vlivu v samosprávě.

Akademická samospráva je jedním z nejdůležitějších zdrojů vnitřní síly akademického prostředí. Kdyby nebylo jiných rizik představovaných ne zcela domyšlenými ustanoveními v připravovaném zákoně, bylo by jen samo riziko deformace vnitřně demokratických mechanismů ustanovování akademických orgánů a rozhodování o univerzitních věcech důvodem, aby další legislativní aktivita pokračovala vrácením obou předloh ministerstvu a pozornost v legislativních úpravách se věnovala raději vypracování novely, která bude řešit skutečně potřebné problémy, a nikoli do vysokoškolského systému vnášet nová a potenciálně mnohem ničivější zákonná ustanovení, proti kterým se právem zvedá rostoucí odpor.

Jiří Zlatuška (1957) je profesorem informatiky a emeritním rektorem Masarykovy univerzity.

Za svobodné vysoké školy!

Vyzýváme studenty, pedagogy, akademické pracovníky a širokou veřejnost: připojte se k protestu a zúčastněte se diskuzí!

Debata:
Reforma vysokých škol a její důsledky
úterý 13. prosince v 17:30
učebna U1, FAMU, Smetanovo nábřeží 2

Vystoupí:
rektor AMU Ivo Mathe,
prorektor UK Stanislav Štech,
předseda SK RVŠ Miroslav Jašurek,
Jan Sládek AS UK, Apolena Rychlíková FAMU

Shromáždění:
Za svobodné vysoké školy!
středa 14. prosince od 11:00 do 13:30
Před MŠMT, Karmelitská 8
Součástí shromáždění na podporu připomínek Rady vysokých škol a České konference rektorů bude permanentní Hyde Park. Společně s RVŠ a ČKR odmítáme návrhy věcných záměrů zákona o vysokých školách a zákona o finanční pomoci studentům jako škodlivé a nekoncepční.
Účast přislíbili mj. Miroslav Petříček FF UK, Vít Janeček FAMU, Alice Červínková AV ČR, Matěj Stropnický a zástupci RVŠ.

Demonstrace před Ministerstvem školství 14. prosince 2011 dala název iniciativě, která vznikla počátkem roku 2012 a propojila studenty i pedagogy po celé republice. Nyní organizuje Týden neklidu proti připravovaným vysokoškolským zákonům, který proběhne od 27. 2. do 2. 3. Zdroj: cuni.cz

připomínat na anaboličích vyrůstající špičkové sportovce v komunistických zemích, kde cílem rovněž nebyla celková slušná úroveň, ale jen pár propagačně zneužitelných medailí.

Finanční autonomie

Odstraněn musí být systém přidělování financí, který veřejné vysoké školy motivuje k čistě kvantitativnímu chování na základě mechanismů, jež měly dobré opodstatnění před deseti až patnácti lety. Dnešní kapacity jsou vzhledem k poptávce po studiu na zcela jiné úrovni. Nestáčí ovšem zavádět pouze kvalitativní parametry financování (dnes se blíží třiceti procentům), nýbrž i odstraňovat administrativní omezení operativnosti a vlastního rozhodování vysokých škol o účelovosti vynakládaných výdajů. Podíl zevně poskytovaných účelových prostředků se musí snížit ve prospěch institucionálních prostředků. Záplatování výdajů přes byrokraticky obhospodařované peníze z Operačních programů EU potlačuje vytváření produktivních institucionálních strategií uvnitř vysokých škol.

kterými svá studia financují. Premiér Nečas uvedl před rektory argument údajných bariér přístupu ke vzdělání, které podle něj v současné době v České republice existují. Vezme-li ovšem v úvahu, že dnes statistiky uvádějí téměř sedmdesát procent populačního ročníku nastupujícího do vysokoškolského studia, je zřejmé, že žádná taková bariéra neexistuje. Problémy přístupu k vysokoškolskému vzdělání spočívají ve špatné kvalitě základního a středoškolského vzdělání, nikoli v úzkém hrdle při vstupu na vysokou školu, k jehož odstranění by mělo přispívat vybrané školné nebo půjčky studentům ve stylu návrhu. Ministr Dobeš užívá pro podporu školného argument o údajné asociálnosti stávajícího stavu a to, že údajně pracovníci bez vzdělání hradí ze svých daní vysokoškoláky, kteří si pak vůči nim mzdově polepší. Pro tato tvrzení však nemá žádné číselné podklady a místo nich nabízí jen svůj „selský rozum“ (ČKR, 17. 2.). To je nejen argument, který u průměrně racionálně myslícího člověka nemůže mít

Kam kráčejí nestmelitelní zelení?

Civilizační rozmach ve 20. století s sebou přinesl také řadu problémů a rizik. Zelená hnutí i politické strany jsou ztělesněním některých z nich. Jejich cesta k politické dospělosti a svěbytnosti je provázána celou řadou diskutabilních momentů. Poučí se z nich?

LIBOR KALINA

„Kdo necítí potřebu chránit přírodu, nevidí si na špičku vlastního nosu,“ říká jeden ze základních zelených postulátů. Všichni více či méně intenzivně vnímáme jisté nebezpečí blížícího se zániku naší civilizace. Nebo si lidstvo jako celek neřeže větev, na které sedí? Systematicky a vytrvale si neničíme úrodná pole, díky nimž dosud přežíváme? Neotravujeme vzduch a vodu? To je dostatečně silný morální apel, který by se mohl stát základem dominantního ideového systému.

Ano, zelení mají pravdu. Svou pravdu. Bude ale asi ještě nějaký čas trvat, než o ní přesvědčí i většinu ostatních lidí. Kterému jejich představiteli se to podaří?

Bráno po pořádku, zelená strana poprvé kandidovala v německých volbách v roce 1983, po sloučení místních straníček zaměřených na ochranu životního prostředí ve starých spolkových zemích a Západním Berlíně. V roce 1985 zasedl někdejší vůdce studentských rebelií roku 1968 proti establishmentu, bouřlivák v. v. Joschka Fischer za Zelené v zemské vládě v Hesensku, po sjednocení Německa a návratu Zelených na výsluní se dokonce stal (1998–2002) místopředsedou vlády a ministrem zahraničí.

České zelené počátky

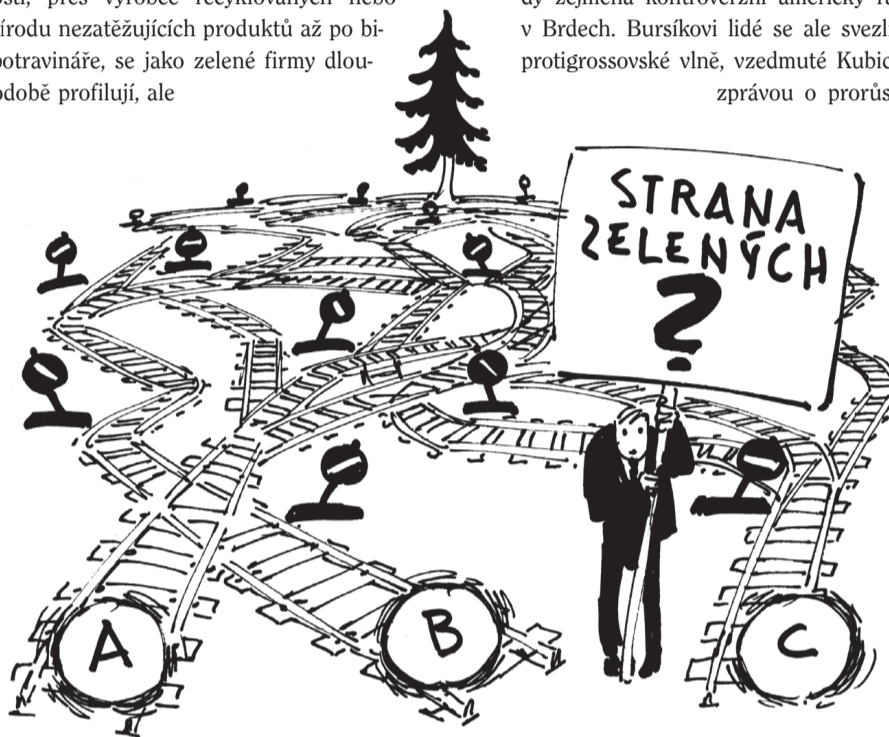
Československá Strana zelených (SZ) byla ustavena bezprostředně po listopadové revoluci, již v prosinci roku 1989, jako vůbec první z nových politických subjektů. Mělo to svou hlubokou logiku. Předvoj zelených (hnutí ochránců přírody) se totiž významně spolupodílel na drolení komunistické ideologie i socialistické politické praxe. Pro volby do Federálního shromáždění a České národní rady v roce 1992 vstoupila Strana zelených do koalice se Zemědělskou stranou a Československou stranou socialistickou pod hlavičkou Liberálně sociální unie. Tři zástupce zelených ve Federálním shromáždění a tři zelené v České národní radě bylo možné považovat za úspěch, ovšem účelová unie se rozkládala hned následující rok. Předsedou SZ byl v prosinci 1994 znovu zvolen Jaroslav Vlček, ovšem v roce 1995 odešel spolu se svými dvěma místopředsedy a řadou členů do právě resuscitované České strany sociálně demokratické.

V tuzemsku zprvu víceméně akademické diskuse spojované se zelenými, týkající se jaderné energetiky a dopadů průmyslové výroby na životní prostředí, byly záhy doplněny nosnějšími tématy, která často nepatří do centra zájmu západoevropských Greens. To mělo svou logiku. Jednak v tom, že pro zelené typická levostředová orientace neměla velkou naději na ohlas a úspěch v ryze pravicově se tehdy deklarující české společnosti. Pak také v tom, že bylo prozíravé přisvojit si alespoň částečný monopol na dosud jinými neotvíranou problematiku, jako byly například adresné sociální dávky, zrovnoprávnění lidí s odlišnou sexuální orientací, právo žen na interrupce, ochrana dětí před pornografií a kultem násilí, kvóty pro zastoupení žen ve volených orgánech nebo podpora adoptivních rodin na úkor dětských domovů.

Zapálení ekologičtí aktivisté dlouho oficiální tuzemské zelené ignorovali, především pro všeobecnou postsocialistickou nedůvěru v systém politických stran a také pro zklamání z rychlého rozpadu Občanského fóra. Teprve okolo roku 2002 se začali ve Straně zelených významněji angažovat lidé z prostředí ekologických iniciativ. Zlí jazykové tvrdí, že příčinou bylo ohrožení stranické pokladny. Stalo se tak

hmatatelně na základě takzvané tmavozelené výzvy Jakuba Patočky se záměrem přečísřit dosavadní členy, změnit směřování a politický styl strany. Nástup „zelených ve svetrech“ vyvrcholil na mimořádném sjezdu (2003) v Brně, který do čela zvolil Jana Beránka.

Ani v tuto chvíli se ovšem nepodařilo sjednotit zelené iniciativy do jednoho šiku. Veskrze logicky, protože své zelené křídlo má jaksí z podstaty současného stavu přírody a společnosti každá politická strana. Řada společností, přes výrobce recyklovaných nebo přírodu nezatěžujících produktů až po biopotravináře, se jako zelené firmy dlouhodobě profilují, ale

navenek zelené nepodporují. Sečteno a podtrženo: bylo by bláhové se domnívat, že tak široké spektrum lidí a zájmů lze zastřešit jednotným politickým hnutím. A přesto se to Martinu Bursíkovi podařilo, byť pouze na několik měsíců.

Vrchol nebo začátek konce?

Na podzim 2004 byl zvolen za SZ do Senátu neustraní Jaromír Štětina a současně vzala zelené definitivně na vědomí širší voličská veřejnost. Nadšené a upřímné, avšak v mnohém neprofesionální a kontraproduktivní vedení se záhy změnilo v brzdu dalšího rozvoje a vzestupu preferencí. I přesto, že se začalo diskutovat jedno z nejcharakterističtějších témat zelených z vyspělejší části Evropy, totiž částečná legalizace lehkých drog. Původně zelená byla také idea posunutí věkové hranice prvovoličů na šestnáct let. V této situaci se mezi zelenými podruhé objevil Martin Bursík, profesionální politik pravicového ražení, který předtím vystřídal několik politických stran a měl za sebou v dresu KDU-ČSL dokonce ministerskou praxi. Poprvé byl mezi zelenými na námluvách před volbami do Evropského parlamentu v roce 2004, kdy ale stanul v čele kandidátky Jakub Patočka s finálním ziskem 3,16 % hlasů a bonusem nejsilnější mimoparlamentní strany. Bursík posléze stranu zprofesionalizoval, podařilo se mu najít sponzory a levicové vymezování Patočky a Beránka vůči ODS otočil o 180 stupňů. Kurs spolupráce s ODS pak korunoval ve volbách v roce 2006 ziskem šesti poslaneckých mandátů a účastí ve vládě.

V politice jde vždy o souhrn řady faktorů. Poctivá analýza vládní etapy zelených by si vyžádala více písmenek, než unese novinový formát. S odstupem od neslavného konce všeobecně cupované Topolánkovy vlády je vhodné v naší souvislosti zvýraznit zejména dva aspekty:

1. Liberální bursíkovské křídlo převládalo svou vnitrostraníckou středovou opozicí, a to hned dvakrát. Těsně před volbami v roce 2006 kandidátku zelených podpořila největší tuzemská politická autorita – Václav

Havel. Stalo se tak poté, co byla odrážena takzvaná levá frakce a z kandidátky vyškrtána předsedkyně republikové rady Eva Holubová, údajně za stranou neschválené předvolební vyjednávání s Jiřím Paroubkem. Středová část vedení dále prosazovala, i během sestavování křehké protiparoubkovské koalice, spolupráci s vítězem voleb, tedy s ČSSD. Slibovala si od toho výraznější uplatnění volebních slibů zelených ve vládním programu. Ve hře byl tehdy zejména kontroverzní americký radar v Brdech. Bursíkovi lidé se ale svezli na protigrosssovské vlně, vzedmuté Kubiceho zprávou o prorůstání

Až příliš velký prostor dostávají metody politického boje kopírované ze sousedního Německa. Dominuje princip medializace za každou cenu. I prostřednictvím akcí, které ve svých formách a důsledcích odporují premise ochrany zdravé přírody, jejíž nedílnou součástí je také člověk. Nikoli pro voliče, ale pro zelené je přijatelnějším výsledkem „čestná“ prohra než konstruktivní participace na všeobecně přijatelném kompromisu. Dokladem budiž například tunel na plzeňském dálničním obchvatu nebo silniční koridor Českým středohořím na E 8. Do stejného výčtu pak náleží víceméně konzistentní praktické postoje zelených vůči limitům těžby uhlí v severních Čechách a domácím jaderným zdrojům.

Samostatnou kapitolu v historii tuzemských zelených budou jednou tvořit události spjaté s chystanou modernizací železničního uzlu Brno. Méně kontroverzní projekt než jeho obdoba ve Vídni nebo Stuttgartu se stal zásadní zelenou kauzou, která široce přesáhla (jiho)moravský region. Výsledkem urputné kampaně za zachování nelogického spletence kolejí v jihovýchodní části Brna a udržení peronů pod katedrálou byla účast zelených ve vedení brněnské radnice (jedno volební období) a postup Jihořavanů o několik míst vzhůru ve vnitrostranícké hierarchii. Daleko významnějším důsledkem, nejen pro Brno, je ovšem odložení modernizace nádraží v jihomoravské metropoli na neurčito, navíc s realitou ztráty možnosti čerpat prostředky z evropských fondů na tuto nákladnou přestavbu. Jednou, někdy v budoucnu (mimořádně tato věta je v Brně v souvislosti s modernizací železnice aktuální už sto let) bude muset být tento problém dořešen, ať v jakékoli variantě.

V rozporu s masou lidí, kteří sympatizují s některým ze zelených myšlenkových proudů, lavíruje aktuálně v tuzemsku Strana zelených na hranici volitelnosti. Přednost u voličů, nikoli náhodou, na jejich kandidátkách dostávají nečlenové strany. Jako by zeleným scházela důvěryhodnost. Nedaří se jim postavit se do čela těchto názorových proudů a skupin. Zastřešit je například s tím, že by se strana dostatečně jasně a srozumitelně distancovala od krajností a excesů. Je tak na jedné straně vnímána jako „ekoteristická“ organizace, blokující i všeobecně prospěšná, byť zároveň nutně kompromisní řešení (typickým příkladem byl dálniční obchvat Plzně). Na straně druhé je stále také pro řadu radikálnějších aktivistů přispělí pravicová a příliš úzce svázaná s bezohlednou liberálně pravicovou politikou, prosazovanou současnou ODS a TOP 09.

Přešlapování na nevyhraněném místě je vůbec jedním z charakteristických rysů českých zelených. Ač plní zásad a pravidel, nemají dostatečně jasně a srozumitelně definovat svou pozici. To pochopitelně vede k trvale oslabujícímu vnitrostraníckému zápolení o vliv a posty. Jediným štěstím pro zelené je, že v podobně patové situaci se nenacházejí sami. Partnery také v tomto ohledu jim jsou reprezentanti KDU-ČSL a vlastně i vládní Věci veřejné, které se absolutním opuštěním svých původních slibů rovněž dostaly na slepou kolej. A tak bez přispění politiků z těchto stran a s neprůraznou opoziční rolí ČSSD vítězí v tuzemsku spěšná snaha o nastolení amerického modelu, ve kterém o všem rozhodují peníze, systémem větší a silnější bere vše.

Libor Kalina (1959) je novinář a publicista.

Problém k řešení: důvěryhodnost a čitelnost

Tuzemští zelení jako by se vyučili u předlistopadových komunistů. Ideje byly a jsou správné a rovněž nosné, ale politická praxe se s proponovanými zásadami nakonec velmi rozchází. Mají-li rozhodovací pravomoc, ať ve vládě, nebo v zastupitelstvech, převládne zpracovávání nejrozumnějších studií a výhledů, často samoúčelných a neobjevných. To sice dává práci a zisky mnoha myšlenkově spřízněným teoretikům a právním servisům, ale kýžená praktická a hmatatelná výsledky jaksí scházejí. Zejména voličstvu.

Pokračování ze strany 3.

největších městech. Citlivost vůči korupčnímu chování je oproti českým zvyklostem nižší, protože obyčejný člověk „s tím stejně nic neudělá“. Uplácení i na nejnižší úrovni (v nemocnicích, na úřadech) je bráno jako nutná součást života. V politice není tak vyhraněný vztah mezi pravicovými a levicovými stranami, protože „běžný Rumun“ nepochybuje, že hlavní motivací vstupu do politiky je možnost pumpovat veřejné peníze, a je-li potřeba, pro politika není problém se ze dne na den změnit z přesvědčeného socialisty v přesvědčeného liberála. Na střety zájmů se tolik nehledí, rodinní příslušníci členů vlády jsou často majiteli mnoha firem, ze kterých vždy některá vyhraje aktuální veřejnou zakázku (jeden příklad za všechny – pro manžela ex-ministryně turistiky se v médiích a mezi veřejností zažilo pojmenování jednou jako „asfaltový král“, jindy „princ parkovišť“, podle toho, jaké typy zakázek zrovna jeho firmy masově vyhrávaly). Z toho ale nevyplývá, že se s takovými praktikami v Česku nesetkáme, „rumunský systém“ je jen značně pokročilejší a propracovanější. Při současném vývoji je však možné, že za pár let těchto kvalit také dosáhneme.

Jak už bylo zmíněno, v období před krizí byl Basescu velmi populární, vládnoucí představitelé se předháněli v plánech, kde všude povede dálniční a vysokorychlostní železniční síť, kolikanásobně se zvýší mzdy během nejbližších let, které evropské země Rumunsko co nejdříve předstihne. Korupčním praktikám a černé ekonomice se velká pozornost nevěnovala, těch si začala média podstatně více všimát až v momentě ekonomického propadu.

Náraz na tvrdou realitu MMF

Další náznaky, že problémy budou daleko hlubší, se objevily počátkem roku 2009, kdy Rumunsko začalo jednat s Mezinárodním měnovým fondem. Politici (a opět především prezident) se snažili dávat najevo, že

tato jednání vlastně nic neznamenají, že ekonomická situace je plně pod kontrolou, a kdyby náhodou byla půjčka někdy v budoucnu potřebná, ať je raději vše pojištěné. Postupně se začaly objevovat názory, že je dobré si půjčit dřív, než si půjčí jiní, a pak třeba už peníze ani k dispozici nebudou.

Nepříjemná realita se naplno projevila až ve chvíli, kdy se ukázalo, že MMF má jisté požadavky na rozpočtové úspory. Rozhodlo se, že bude nutné snížit mzdy všech státních zaměstnanců o pětadvacet procent, důchody o patnáct procent a podporu v nezaměstnanosti také o patnáct procent. Přitom ještě v roce 2009 se politici předháněli v slibech nárůstu mezd, například všem učitelům bylo slíbeno padesátiprocentní zvýšení platů. Tato zpráva znamenala velký šok, do té doby nepředstavitelný. Odborům se podařilo zmobilizovat několik protestních akcí, sice masovějších než současné protesty, ale tak špatně organizovaných a nejednotných, že na další průběh opatření neměly prakticky žádný vliv. Po dalších tahanicích se zjistilo, že zejména snížení důchodů (už tak velmi mizerných vzhledem k životním nákladům) by bylo neúnosné. Vláda přišla s opatřením, kdy by se místo snížení důchodu zvedla základní sazba DPH z devatenácti na dvacet čtyři procent. Na to okamžitě velmi ostře zareagovali zástupci nadnárodních firem podnikajících v Rumunsku, občas i výhrůžkami o stažení svých aktivit kvůli nestabilitě podnikatelského prostředí a neserióznosti rumunského státu, který „populisticky“ vymění redukci důchodů za zvýšení DPH. Nicméně tato varianta nakonec vstoupila v platnost.

Rumunský optimismus týkající se budoucnosti tak vzal kompletně za své a popularita prezidenta a vlády, v té době už dost nízká, spadla na minimum. Lidé si začali daleko více všimát, jak mizejí veřejné peníze, jak jsou zvýhodňovány vysokopříjmové skupiny (samozřejmě typické východoevropské vymoženosti jsou zde dávno zavedené, jako například rovná daň, částečná privatizace penzijního systému s povinným spořením či rozdělení

peněz mezi mnoho penzijních fondů, které se v pravý čas vyrojily).

Privatizace záchranné služby a odvolání Raeda Arafata už byly posledním impulsem, který vyhnal obyvatele do ulic. A poprvé za posledních dvacet let se ukázalo, že se demonstraci dá i něčeho dosáhnout. Prezident Basescu ani nikdo další z kabinetu po několika dny na události nijak slovně nereagovali. Bylo evidentní, že buď na takovou situaci vůbec nebyli připraveni, nebo čekali, že protesty postupně vyjdou do ztracena. Prezident dal o sobě vědět až po několika dnech s nemastným neslaným prohlášením o těžkých krizových dobách, jak vláda dokáže krizi čelit. Ale ukázalo se, že protesty mají úspěch, zákon umožňující privatizaci záchranné služby byl prozatím odvolán a Raed Arafat se vrátil zpět do funkce. Uklidnit situaci to už ale nemohlo.

6. února premiér Emil Boc dává své křeslo k dispozici. Je až obdivuhodné, jak snadno se do této situace dospělo a s jakou rychlostí se podařilo jmenovat novou vládu. Vzhledem k tolika minulým neúspěšným pokusům opozice o svržení vlády a vládním prohlášením, že její pád by byl katastrofou pro boj s krizí a pro reformy. Ihned převážil názor, že výměna vlády byla už předem připravená, aby uklidnila veřejnost, a že noví ministři jsou velmi těsně spjati s těmi bývalými. Prakticky se nic nemění, protože opět bude vše řízené prezidentem.

Od 13. ledna už uplynul více než měsíc a protesty dále pokračují. I když jejich hlavním cílem a hlavním provolaným heslem je odstoupení prezidenta Basescu, je velice nepravděpodobné, že by se k demisi sám rozhodl. Čas ukáže, kdo vydrží víc, jestli se demonstranti postupně unaví, nebo naopak vydrží a přijdou nové posily. V každém případě si musí prezident a vláda nyní dávat daleko lepší pozor, neboť jakýkoliv jejich krok bude veřejností daleko lépe hlídán než v minulosti.

Vít Prudil (1973) je hudebník a pracovník v kultuře. Žije v Bukurešti.

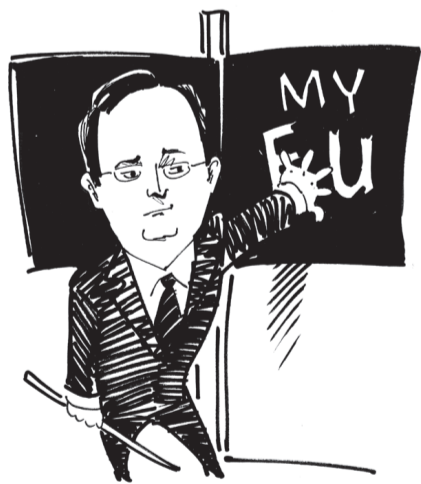
Český premiant před evropskou tabulí

PETR SLINTÁK

V souvislosti s negativním postojem České republiky, respektive většiny členů současné české vlády, k vytváření nových kontrolních mechanismů v rámci Evropské unie se naskytá otázka, kam naši současní lídři chtějí tento stát směřovat a na základě čeho své kroky řídí. Racionální uvažování zřejmě v české politice hraje stále marginálnější úlohu a ve veřejném diskursu nabývá na síle populismus a partikulární zájmy. Národovecké postoje nemalé části politiků, přitom za určitých okolností mohou přerůst v něco, co nás přiblíží k obsahu a atmosféře zoufalé druhé republiky konce třicátých let – státu okleštěného a zamírně kovaného, státu daného všanc vývoji, který nedokáže nijak korigovat.

Někteří národovečtí politici hlásají, že jejich rozhodnutí mají hájit zájmy této země. Co je však zájmem České republiky? Stát po boku nám vzdálené a velmi specifické Británie, nebo se ve společenství bližších zemí pokusit o nastavení funkčních mechanismů finanční kázně? Jistěže viníkem současných problémů EU není jen Řecko a jemu podobní, neb svůj nemalý podíl na současných problémech mají i architekti eura v čele s Němcem a Francií. Má toto ovšem znamenat, že přirozenou českou reakcí na tento stav bude izolacionismus a nechut' podílet se na společném evropském řešení?

Projevený postoj vlády České republiky a českého premiéra není ani statečný ani moudrý. Předstupuje před ostatní evropské

partnery s jakousi „českou pravdou“, přitom ovšem nemá čím ji zaštitit. Současná společenská a ekonomická kondice naší země je stěžejí úctyhodná. Žijeme v zemi dlouhodobě neřešené právní zvlá a společenské demoralizace, žijeme v zemi, kde dochází k soustavnému rozkrádání státních prostředků, v zemi, která spíše než všem občanům slouží izolovaným skupinám vyvolených jedinců. I ze zahraničí viditelný nepořádek, který v České republice panuje, z nás nedělá středoevropské premianty, a pokud v něčem pozitivním ano, tak to zpravidla není zásluhou našich vlád. Jestliže tedy chtějí jít čeští lídři Evropě v něčem příkladem, nabízet svá řešení a bouchat se hrdě do prsou, měli by především dokázat, že umí efektivně řešit situaci

na vlastním dvorku – třeba se naučit poctivě čerpat finance z unijních fondů. Proč to však není možné? Nebezpečí, že by se čeští politici museli vystavovat mezistátním pravidlům, by bylo nebezpečím pro ně samotné, respektive nebezpečím pro uzavřený korodující systém, který v této zemi záměrně udržují a který často slouží jejich partikulárním zájmům.

Národovecký populismus, jehož jsou občané České republiky svědky, je pouhou snahou ideově a personálně podvyživených politických stran o získání sympatií naštvaných voličů. Bohužel se ukazuje, že řada lidí na laciná eurofobní hesla slyší. Dá se tedy čekat, že za původce zdejších společenských a ekonomických problémů bude stále hojněji označována Evropská unie. Poukázat na ně se vztýčeným prstem přitom budou hlavně ti, kteří k udržování podhoubí neutěšené české reality už pěknou řádku let sami přispívají. Chápu, že při pohledu ze Strakovy akademie na zdánlivě spořádané panorama turistické Prahy mohou někteří ministři nabýt pocitu, že česká realita se podobá té švýcarské, ale zároveň je mohu ujistit, že tomu tak není. To, co tu máme, je spíše Čechistán nežli příkladně fungující demokracie helvétského ražení. Stavět za takové situace naši zemi do pozice „osvíceného“ středoevropského premianta je zahraničněpoliticky zcela nepochopitelné a – bez obalu – prostě hloupé.

Petr Slinták (1978) je publicista a rozhlasový dokumentarista.

Mendelův rukopis zpět na Moravě

Ve čtvrtek 9. února 2012 přivezl opat augustiniánského kláštera na Starém Brně Lukáš Evžen Martinec po letech z Německa zpět do České republiky originál rukopisu světově proslulé Mendelovy statě, která je považována za základ genetiky. Otec genetiky, Řehoř Jan, či německy Gregor Johann Mendel, se narodil ve Slezsku a v dospělosti žil na Moravě. Stal se opatem kláštera augustiniánů v Brně, kde také roku 1884 zemřel. Brněnské opatství vlastní i jeho

rukopis německy psané genetické práce *Pokusy s roslinnými hybridy* z roku 1865, přednesené v brněnské Společnosti pro přírodní vědy. Opatství opatruje jeho pozůstalost, neboť podle augustiniánské řehole (založené na zásadě kanonického práva, že řeholník je „neschopný výdělků a vlastnictví“, která byla pro řeholníky v 19. století na Moravě i platným právem státním) majetek vytvořený členem řádu patří rádo- vě komunitě – brněnskému opatství.

Roku 1950 byla zastavena činnost kláštera, ale právně zrušen nebyl. Mendelův rukopis se z moravského Brna dostal do úschovy členů augustiniánské provincie v Čechách, později augustiniánského vikariátu ve Vidni, a roku 1987 byl zapůjčen augustiniánům v Německu. Po pádu komunismu se obnovilo brněnské opatství a začalo získávat rozestrané kulturní dědictví. Dopátralo se i Mendelova rukopisu u německých augustiniánů. Avšak bádensko-württemberské Ministerstvo pro vědu, výzkum a umění 10. května 2010 zakázalo návrat rukopisu na Moravu s odůvodněním, že jde o německé kulturní dědictví. Tento zásah iniciovali v Německu žijící potomci Mendelovy sestry.

Ve vztazích Čech, Moravy a Slezska k německému žilvu probíhalo dějinné prolínání. Mendel se narodil v německy hovořící rodině. V němčině psal svá vědecká díla. V Německu však nežil. Proto bylo rozhodnutí úřadů o německém kulturním dědictví nebezpečné, neboť jej dovozovalo nikoli z místa vzniku, ale z toho, že jeho původcem je německy hovořící osoba. To vytváří nejistotu pro naše kulturní památky, neboť by tak mohly být v Německu zajištěny s tvrzením, že autor díla byl Němec, byť v Německu nežil. Naštěstí se brněnské opatství nevzdalo a za pomoci vídeňského regionálního vikáře augustiniánů Dominica Sadrawetze tento názor německých úřadů odmítl a nakonec uspělo i u bádensko-württemberských orgánů. Zakládající dílo genetiky, které by mělo na aukcích hodnotu řady milionů dolarů, se vrátilo do Brna, kde vzniklo. Boj o Mendelův rukopis v Německu byl však předmětem i interpelace poslance Robina Böhnische a následné pomoci Ministerstva zahraničí.

Opatu Martincovi se již dříve podařilo získat díla, která byla z klášterní knihovny odcizena v době, kdy ji spravoval stát. Roku 2005 v Braunschweigu získal knihy zajištěné německým státním zastupitelstvím v ceně 1,5 milionu korun a roku 2011 knihu Mikuláše Koperníka z roku 1566 *O pohybu nebeských těles*, jejíž jiný exemplář se prodal roku 2008 v dražbě v New Yorku za 2,2 milionu dolarů.

ZDENĚK KOUDELKA

Dvě knihy ze severu

Koncem loňského roku jsem v Ústí nad Labem a ve Varnsdorfu navštívil akce, na kterých byly představeny dvě knihy napovídající mnohé o současném kulturním dění na severu Čech.

ZDENĚK MITÁČEK

Nebožky / Selige

První z nich bylo 7. prosince autorské čtení děčínského básníka a publicisty Radka Fridricha z jeho nové básnické sbírky, která se jmenuje *Nebožky / Selige*; jak název napovídá, jedná se o dvojjazyčné česko-německé vydání. Necelé čtyři desítky textů jsou věnovány životním osudům zmizelých obyvatel Sudet. Zapadají do dosavadního Fridrichova díla, jehož podstatným rysem je téma života v pohraničí. Z básní shromážděných ve sbírce dýchá pohnutí nad osudy obyvatel labského údolí a přilehlých krajů. Jejich životní peripetie jsou čteny z odlesků tváří na starých fotografiích, z pomníčků a smírčích křížů dodnes zachovaných v této krajině, z motivů na obrazech malířů osmnáctého a devatenáctého století, kteří zde působili. Jsou navlékány na pomalý proud české řeky, odplovající do vzdálených krajů. Autor se empaticky vciťuje do lidí z dob, kdy měl čas ještě daleko pomalejší tempo. Vynálezy současnosti, které ve sbírce absentují, by působily jen rušivě a zakrývaly by pravý stav lidských záležitostí. Básník má cit pro základní lidské situace, pro osud ženy; jeho hrdinky dávají život, starají se o něj, prožívají partnerské krize, oplakávají mrtvé, jsou podrobovány krutým zkouškám. Sbírkou má řadu opravdu silných míst, jako básně *Anna Hille*, *Stará Uhmánová*, *Vogelka* a jiné.

Je zde snad určitá inspirace slavnou *Sponriverskou antologií* Edgara Lee Masterse, s níž budou zcela jistě všechny podobně koncipované básnické sbírky porovnávány. Fridrich je méně sociologický než Masters, vedle příběhů lidí žijících na určitém území je totiž v jeho sbírce důležitý ještě jeden motiv, a to básnické vnímání konkrétní krajiny v oblasti Českosaského Švýcarska.

Sbírkou doprovází zdařilé ilustrace děčínského výtvarníka Petra Kříže (1946), komentující každou z publikovaných prací. Jako by zde byly vloženy náčrtky výtvarného příběhu, spojují se přes jednotlivé stránky této

knížky do obdoby fotografického alba, dokumentu. Grafická podoba této sbírky je na současné poměry ambiciózní, ale je také zdařile naplněná.

Radek Fridrich. Foto www.atemporevue.cz

Hanka Krawcec – výtvarné dílo

Básník a překladatel Milan Hrabal hovořil na vernisáži obrazů a grafik z díla výtvarnice Hanky Krawcec (13. 1. 1901 Drážďany – 19. 10. 1990 Filipov u Rumburka), která prožila polovinu svého tvůrčího života ve Varnsdorfu. Vernisáž v tamní městské knihovně 20. prosince 2011 navštívila řada významných osobností nejen místních, ale také ze Srbské Lužice v Německu. Výstava byla uspořádána k příležitosti vydání obsáhlé dvojjazyčné monografie nazvané *Hanka Krawcec – Výtvarné dílo / Tworzące Wumęłstwo*. Kniha dokumentuje různorodost výtvarného talentu umělkyně, která se coby Lužická Srbka po roce 1947 rozhodla žít v naší zemi, tedy vlastně „za hranicí“. Podrobná studie editora této publikace Milana Hrabala dokládá, že osud Hanky Krawcec byl v praktické rovině zcela opačný, než co si dnes

představujeme pod slovy kariéra nebo úspěch. Jako věřící člověk měla omezené možnosti veřejného působení. Žila osud výtvarnice, pro kterou je podstatné její dílo a možnost nechat jeho prostřednictvím promlouvat k publiku zobrazovaný život a svět. Své obrazy a grafiky prodávala za nízké částky, jen občas se objevila významnější oficiální zakázka, například na plakáty městského divadla, knižní ilustrace nebo na užitou grafiku. Z publikace přesto prosvítá temperament nezdolné bojovnice s osudem, která si do pozdního věku dokázala zachovat chuť k životu a tvůrčí schopnosti. Monografii vydala varnsdorfská knihovna jako pátý svazek edice Setkávání přes hranice s podporou Evropského fondu pro regionální rozvoj. Po vernisáži se konal koncert písničkářky Lydie Jaworkec z Budyšína, který byl díky částečnému tlumočení obsahů písní Milanem Hrabalem zajímavou exkurzí do současné kultury Lužických Srbů.

Na severu Čech se dnes více než kde jinde mísí styly a odkazy různých dob. Ledač bylo zachováno, řada dokladů promlouvá o pestré minulosti těchto krajů. Historické památky a dokumenty by však byly jen prázdnými skořápkami, kdybychom se k nim nevraceli poučeně a nechtěli v nich objevovat jejich původní smysl. Obě zmíněné publikace jsou naplněny duchem takového hledání. Krom pečlivé literární, výtvarné a editorské práce, která do nich byla vložena, je jejich největším kladem pokorné a soustředěné objevování možností pro komunikaci s tradicemi daného území. Bez pokory, skrývající se v takové snaze, by nemohly působit.

Radek Fridrich: Nebožky / Selige. Perplex, Opava 2011.

Milan Hrabal: Hanka Krawcec – Výtvarné dílo / Tworzące Wumęłstwo. Městská knihovna Varnsdorf 2011.

Zdeněk Mitáček (1970) je psycholog a publicista.

Angele vangele viksum hér

JAKUB GROMBÍŘ

Proud, který na přelomu tisíciletí v české poezii dominoval a který byl ironicky přezdívaný „jeřabinismus“, postupně vyschnul, jak jeho představitelé jeden po druhém podlelehli gravitační síle velkoměsta. Miloš Doležal zůstává jedním z posledních mohykánů snažících se ruralistického ducha přenést do

Jaroslav Panuška, *Expresivní hlava*, kolem 1900, uhel, papír, 29 x 26 cm. Repro www.dekadence.info

post-nějaké současnosti. Úzký vztah k rodné Vysočině se projevuje také v jeho nejnovější knize nazvané *Černé svině křen* s podtitulem *Zlomky příběhů, zařtkání a říkadla z Podivicka a Kalištska*. V odlehlejší a chudém kraji, kam podle slov Emila Artura Longena „náležejí výhradně vlci a medvědi, nikdy však lidé, a zejména nikdy lidé zchoulostivělí velkoměstským pohodlím“, se ani dnes případnému setkání se strašidlem nikdo zbytečně nedívá. Pohanské se nenuceně prolíná s křesťanským a společně vytvářejí svérázně domáckou odrůdu magického realismu. Průpovědky a rozpočítadla jsou trvalejší umělecké směry a slohy, autor proto přejímá písmáčky úspornou a věcnou dikcí. Mýty kořenící až v antice získávají nový rozměr tím, že vyprávěči jsou lidé ze sousedství a dějištěm jsou důvěrně známá místa.

Útlá bibliofilie se však může jevit proti celistvosti sbírek *Obec* nebo *Čas dýmu* jako krok zpátky. Je to spíš notes s náhodnými nápady, které potřebují ještě vycizelovat, aby dosáhly váchalovské podmanivosti. Některé texty už může čtenář znát odjinud – z Erbenova soupisu staročeských zařkad, z knihy Miroslava Huptycha *Černá slepice* nebo

ze *Strašlivých Čech, děsné Moravy* Přemysla Ruta. Vedle příběhů méně objevených (*Vojslavický hrobař, Půlnoční kabát*) najdeme v knize texty, při kterých naskočí husí kůže, ani nevíte, zda z okouzlení, či strachu: *Zohavený, Husa, Kamení hřbitovní*. Působivost knihy umocňuje expresivní grafická úprava Luboše Drtiny, vyvedená v černofialové kombinaci. Drtinův charakteristický rukopis už doprovodil předchozí Doležalovu knihu *Režná bába* (Thyrsus 2009), tentokrát je ilustrátor zároveň i vydavatelem.

Sympatické je, jak Doležal důsledně označuje kraj, kde se mimo jiné narodil Gustav Mahler a zemřel Jaroslav Hašek, výrazem „krabatina“. A ač by člověk jistě nechtěl tehdejší bídu zažívat na vlastní kůži, přeci jen trochu závidí dobám, kdy si ještě čeština sama sebe vážila a kdy se obecně věřilo, že na všechny pohromy platí toto zaklínání: „Sprtěj se, zmizej se / jako zmizelo mračno / na nebi / a sůl ve vodě a uhlí / ve vohni / jako se zmizel a sprtěl / šeredný d'ábel / před Kristem Pánem!“

Miloš Doležal: Černé svině křen. Luboš Drtina, Praha 2011.

POEZIE

RADEK FRIDRICH

ANNA KERDA PO PROBUZENÍ

Spala jsem v mansardě,
vonící mlékem a senem
přikryta pruhoanou duchnou,
a když jsem náhle otevřela oči,
zjistila jsem,
že mezi tebou a mnou leží
novorozeně.
Růžolíci, spící.

Ale kde se tu vzalo?
Který anděl ho sem položil?
Kdy jsem ho porodila?
A kdo jsi ty?

WINDMILLERKA

Můj syn byl větroplach,
už od dětství svéhlavý.

Ve vsi neměl kamarády,
bydleli jsme u hřbitova.

Často si zpíval s větrem ve mlýně.
S havrany krákal, když táhli krajinou.

Jednou roztáhl ruce jako křídla
a už ho nikdy nikdo neviděl.

ANNA HILLE

Pracovala jsem na poli kousek od Kamenické Stráně.

Bylo to časně ráno, skřivani létali
a zpívali v tom jarním dni, půda mámivě voněla.
Náhle mne pozdravil neznámý poutník,
a než jsem se nadála, praštil mě kamenem do hlavy.
Našli mě až k večeru, ještě jsem silně krvácela.
Dole mne celou roztrhal.
Denně jsem se modlila,
abych mohla zemřít.

Hanbou jsem celé měsíce nevycházela.
To nešťastné, kukaččí dítě
jsem uskrtila pupeční šňůrou.
Blouznila jsem, zpívala zmekovi v domě.

Můj muž, hrobník, se modlil a pil.
A když jsem zcela šílená ulehla, staral se o mě.
Ležela jsem šestnáct let, než mě pán k sobě povolal.
Hanba ze mě udělala kostřivou stařenu.
Manžel mi vykopal hrob vzadu mezi ostružiním.
Snad se mu daří dobře.
Ich warte auf dich, Fränzlein!

EMMA JÄGER
NA ÚPATÍ HORY ROSENBERG

Dýchání v modré,
šepot trav.

Žlutý stín ohně,
marnohlav.

Radek Fridrich (* 1. prosince 1968) žije v Děčíně, učí dějiny české literatury na PF UJEP v Ústí nad Labem, je autorem básnických sbírek *V zahradě Bredovských* (1999), *Žibřid* (2006) a *Nebožky / Selige* (2011).

Léčky Leicy

Vídeňský Kunsthaus, ta euforicky barevná budova, jejíž architektonické přílepy se ohýbají podobně jako thonetky, k jejichž výrobě dům původně sloužil, tato budova zdivočelých tvarů a barev hostila do 26. února 2012 výstavu černobílých fotografií proslulého, v téměř ikonu proměněného reportážního fotografa francouzského původu Henriho Cartiera-Bressona (1908–2004).

MARTINA SCHNEIDEROVÁ

Do Vídně jsme se vydali v sobotu. Bylo mrazi-vo a fičel silný vítr; tato neměnná proměnná posledních týdnů zhatila původní plán nechat se inspirovat výstavou a pak nafotit sobotní Vídeň à la Cartier-Bresson. Po výstavě jsme byli větrem přenášení od kavárny ke kavárně, kde jsme nad čajem nebo kávou svorně rozlamovali naše mražené prsty, ne nepodobně těm rybím. Jedno zavátí nás zaneslo do kavárny, kde bych si mladého Cartiera-Bressona dokázala představit, a to nejen díky interiéru a vybavení evokujícímu 30. léta, kdy se Cartier-Bresson začal nořit do focení, ale hlavně pro všechny ty tiché návštěvníky, které by tento fotograf svou nenápadnou Leicou určitě lapil.

Ačkoliv Cartier-Bresson cestoval po celém světě, vídeňská výstava se zaměřila na prezentaci tří geograficko-tematických okruhů: Spojené státy, Indie a Sovětský svaz po Stalinově smrti, kam se jako jeden z prvních západních fotografů dostal a kde mu byl pod dohledem bylo dovoleno fotit běžný život tamních obyvatel.

Nestačí jen zmáčknout spoušť

Bressonův fotografický úspěch koření na rozličných půdách. Na jedné straně tu byl nepopíratelný výtvarný talent, který se nejprve projevil v malířství, jež se Cartier-Bresson rozhodl

studovat. Ve 30. letech však malířství opouští a naplno se věnuje fotografii. Celý život pak fotografoval drobným, ovšem velmi kvalitním přístrojem značky Leica spolu s 50mm objektivem. Malá kinofilmová zrcadlovka mu umožnila pracovat víceméně v utajení, aniž by své objekty fotografického zájmu vyrušil z limbu života. Stříbrné části svého fotoaparátu dokonce černě polepoval, aby se odlesky, které na slunci metal jeho fotoaparát, neprozradil. Navíc 50mm ohnisko jeho jediného objektivu se nejvíce blíží zornému poli lidského oka. Cartier-Bresson však tvrdil, že fotografický aparát rozšiřuje možnosti lidského oka. Aby fotografovaný byl co nejméně rušen a aby přirozenost lidského pohledu zůstala zachována, odmítal Cartier-Bresson používat blesk. Ve zhoršených světelných podmínkách se tato situace řeší vyšší citlivostí filmu a větší světelností objektivu; možná jste někdy zahlédli rozšířené zornice kočky v příšeří. Cartier-Bresson byl svého druhu kočkou, jehož jedinou zrcadlovka pracovala stejně rafinovaným způsobem jako oko šelmy.

Dalším důležitým rysem bressonovské fotografie bylo, že své fotografie neupravoval, kompozice byla dána už na kinofilmovém políčku. Snad právě studium malířství mu poskytlo takovou jistotu v nacházení té správné kompozice. Cartier-Bresson tvrdil, že ve fotografii jde o to, aby hlava, oko a srdce splynuly v jednu linii. Podle něj je nutné, aby byl fotograf soustředěný, disciplinovaný, ale zároveň citlivý a nechyběl mu smysl pro geometrii. Při pohledu na jeho fotografie je vám okamžitě jasné, že všechny tyto ideální vlastnosti fotografa naplňuje Cartier-Bresson v míře vrchovaté. Notoricky známý pojem „rozhodující okamžik“, který dal název i jedné z Cartier-Bressonových knih, označuje stav, kdy fotograf zmáčkne spoušť v tu pravou chvíli; tedy ve chvíli, kdy je dění v hledáčku obsahově i kompozičně zralé k polapení, kdy je možnost záběr odsoudit k věčnosti. Na výstavě nás tato Cartier-Bressonova přednost uváděla do obdivných rozpaků. Brzy jsme ukončili hru „najdi nějakou horší fotku této expozice“. Vše, co jsme viděli na snímcích, tam mělo své místo.

Humanistická fotografie

Pro mnohé (i současné) fotografie tak zůstane Cartier-Bresson nedostižným vzorem. Jeho fotografie mají charakter dokonale načasovaných momentek, ovšem to je dáno právě tím, že autor necvakal spoušť bez rozmyslu a nespolehal se na následnou úpravu fotografií,

Kantýna pracovníků hotelu, Moskva, 1954. Zdroj www.artnet.com

jak je to běžné v současnosti. Když dělal například portréty slavných osobností, zůstával dlouho v pozadí, s osobností byl veden rozhovor a v momentě, kdy zpovídaný zapomněl na fotografování přítomnost a uvolněně se rozhovořil o svém životě a práci, tehdy ho Cartier-Bresson přenesl na film své Leicy. Portrét zestárlého Ezry Pounda, ukrytého v polostínu v křesle, není jen portrétem kryptického básníka, je portrétem věducího a smířného stáří. Cartier-Bressonovy fotografie jsou dobře srozumitelné i v obecnější rovině, často jsou symbolem pro rozličné tváře světského dění a pinožení. Cartier-Bressonův cit pro pošetilé i závažné zlomky lidského života je odzbrojující.

Cartier-Bresson, a myslím, že nebylo možno ani jinak, byl ve 30. letech fascinován surrealismem. Jeho přítel fotograf Robert Capa však Cartier-Bressona odrazoval od toho, aby své práce označoval jako surrealistické: „Dělej si, co chceš, ale uživej pro to název fotožurnalistus, který tě udrží v přímém sepětí s tím, co se ve světě děje.“ Faktem je, že Cartier-Bressonovo oko a cit byly zrozeny pro humanistickou fotografii. Surrealismus, jakkoliv se může tvářit svobodně, je estetikou na první pohled poznatelnou a tím i omezující. Navíc Cartier-Bresson se od surrealismu nijak násilně neodstříhl, i na výstavě bylo patrné, že smysl pro neobvyklá a přitom významově bohatá spojení objektů, který je surrealismu vlastní, u Cartier-Bressona zůstal nezměněn. Tato slova dobře dokládá například fotografie ze Sovětského svazu, kdy je na fasádě petrohradského (leningradského) Zimního paláce přilepena obrovská podobizna Lenina krácejícího v podobném svrchníku jako otec s dítětem v popředí. Konfrontace malého a velkého „otce“ je víc než jen náhodnou momentkou. Vypráví o kaširované velikosti samozvaných vůdců v poměru k srdečnému vztahu mezi otcem a synem.

Tato fotografie i všechna další vystavená díla jen dokazovaly Cartier-Bressonovo pevné přesvědčení, že: „Rozdíl mezi průměrným a dobrým snímkem je otázka milimetrů.“ Kromě významotvorných milimetrů je tu však ještě jedno měřítko. Na Cartier-Bressonových fotografiích byste marně hledali snímek, kde by autor někoho cíleně zesměšnil. Kromě toho, že Bressonovo dílo je vynikající, je to i dílo laskavé.

Henri Cartier-Bresson. Kunsthaus, Vídeň, 17. listopadu 2011 – 26. února 2012.

Nová Anglie, USA, 1947.

Zdroj <http://www.henricartierbresson.org>

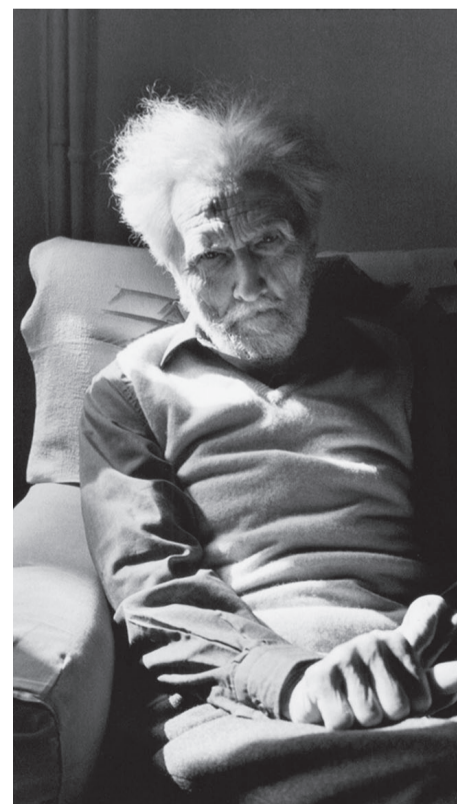

Leningrad, 1973.

Zdroj <http://thenearandtheelsewhere.blogspot.com>

Návštěvníci u jezera Sevan, Arménie, SSSR, 1972. Zdroj www.artknowledgenews.com

Ezra Pound, 1971. Zdroj <http://blog.riccracker.net>

Ostrava nechce ztratit své architektonické ikony

Mrštíkova Bestia triumphans se po historických centrech zaměřila také na někdejší ocelové srdce republiky.

MICHAL ŠÍMA

Přijíždíte-li do centra Ostravy od Frýdlantských mostů, nemůžete minout komplex chátrajících budov, které patřily Módnímu domu Ostravica-Textilia. Přestože špatný stav všech tří budov ve vás vyvolá spíše depresi, Ostravané na „svůj“ prvorepublikový chrám luxusu vzpomínají s láskou a boj za zachování budov nevzdali. Také proto vznikla občanská iniciativa – petice za zachování těchto historických budov. Tu podepsaly za první týden od spuštění téměř tři tisícovky občanů nespokojených s momentální situací.

Proč je tedy stav tak vážný? Jak je známo, smutná novodobá historie tohoto někdejšího paláce módy začala v pátek 7. dubna roku 2000. Tehdy se v něm kvůli neodborné rekonstrukci, kterou načerno prováděl různými kauzami proslulý opavský podnikatel Kamil Kolek, zřítily tři stropy a jen zázrakem se nikomu nic nestalo. Od té doby budovy leží ladem a někdejší pýcha skomírá před očima Ostravanů.

Architektonicky cenný komplex budov je tvořen třemi vzájemně propojenými objekty – Obchodním a nájemním domem Ignáce Schmelze projektovaným Felixem Neumannem z roku 1911, samotným obchodním domem Textilia od Marie Frommerové z let 1928 až 1929 a někdejší Obchodní a průmyslovou bankou Julia a Wunibalda Deiningerových z let 1904–1905. Jména autorů jsou zásadní pro utváření podoby Ostravy na počátku dvacátého století. Dané stavby jsou důležitě pro celý ráz této části historického jádra

a navzdory zchátralému stavu představují důležitou součást historie města, jeho urbanismu a architektury.

Nejen lidé důchodového věku, ale i dnešní třicátníci si pamatují, že Ostravica-Textilia byla královnou všech obchodních domů. Z výloh na vás shlížely němé tváře figurín, oděných do těch nejlepších módních kousků. A když jste vstoupili dovnitř, ocitli jste se najednou v úplně jiném světě. Nejen, že na vás dýchla vůně konfekce, ale byli jste okouzleni i celkovou elegancí. Všechno tam zářilo a svítilo. Koupěchtiví zákazníci se míjeli na velkolepém schodišti s lesklým, kaštanově hnědým zábradlím. A když vám během nákupu vyhládko, mohli jste

si v bufetu s výhledem do atria dopřát kávu, zmrzlinový pohár nebo třeba chlebiček.

Současný vlastník všech budov obchodního domu, developerská společnost Amádeus Real, a.s., hodlal sousední pozemky na náměstí Dr. E. Beneše zastavět novým nákupním centrem, přičemž současně deklaroval záměr citlivě opravit historické objekty. Skutečnost je dnes ale zásadně rozdílná: Neumannovu Obchodnímu a nájemnímu domu I. Schmelze hrozí demolice, ohledně Obchodní a průmyslové banky majitel zažádal u Ministerstva kultury o vynětí z Ústředního seznamu kulturních památek. Pak by developerské společnosti už nic nebránilo v tom, aby i tuto cenou

architektonickou památku zbourala, anebo v lepším případě nenávratně poškodila. To vše je v příkrém rozporu s tím, co Amádeus Real, a.s., sliboval. Společnost zjevně porušovala zákonnou povinnost vlastníka starat se o kulturní památky, současný nedobrý stav je výsledkem nezájmu o historické hodnoty obchodního domu Textilia-Ostravica. Problematiký je i postup orgánů města Ostravy, zodpovědných za památkovou péči, které proti neserióznímu přístupu společnosti Amádeus Real postupovaly velmi laxe a zasahovaly vždy až na poslední chvíli.

Z těchto důvodů byla letos – ve čtvrtek 9. února – oficiálně spuštěna zmíněná petice, jejíž on-line verze je k dispozici na adrese: www.ostravica-textilia.cz. Papírové archy mohou lidé podepisovat v centru Ostravy – v Domě knihy Librex na Smetanově náměstí, nebo v antikvariátu Fiducia na ulici Nádražní.

Dříve tolik slavný Módní dům Ostravica má před sebou značně nejistou budoucnost. Dostane šanci znovu ožít, anebo bude nelítostně a barbarsky srovnán se zemí? Iničiátoři petice a pod ní podepsaní občané doufají, že tak krutý osud jej nepotká a že nebudeme muset oplakávat jeho ztrátu. Budovy spojené se jménem Ostravica-Textilia, které mnozí bez nadsázky považují za ostravské architektonické ikony, by totiž už nikdo nikdy nenahradil.

Michal Šíma (1990) je fotograf, zaměřuje se na dokumentaci industriální architektury.

Obchodní dům Ostravica dnes. Foto Michal Šíma

Brněnské podhoubí

Houbařská posedlost sochaře, malíře a kurátora Tomáše Hlavenky spojila devatenáct umělců několika generací ve výstavě Houby v Brně.

PETR KOVÁŘ,
TOMÁŠ HLAVENKA

„Z hloubi duše houby / Hříby tříbí / Hloupí houby nemohou / Z ruky do huby jediné houby / Houby jako hobby,“ hobljuje Ivan Kříž (1941) oslavou báseň, která je společně s díly dalších osmnácti výtvarníků vystavena v brněnské Redutě. Kurátor Tomáš Hlavenka (1977) oslovil tvůrce významné i méně známé a vytvořil tak pestrou koláž maleb, fotografií, soch či objektů, v níž však objevíme také komiks nebo právě poezii.

Vedle spojnice definované působením v jihomoravském regionu jsou zde umělci semknuti – možná ještě rozporuplněji – houbami. Proč houby? A proč v Brně? Daří se v Brně houbám víc než jinde? „Hóby s voctem!“ reaguje Dalibor Chatrný (1925) v souzvuku s Václavem Stratičkem (1950) a nelze jim nedat za pravdu. Tematická či obsahová souvislost tvorby zúčastněných umělců se zdá zavádějící – motiv houby se v díle některých jen míhnu, občas dokonce jen v tom jediném vystaveném. Vendula Chalánková (1981) se na hony vzdaluje vášnivému lovu hříbů rekonstrukcí „plísň v rohu“ za pomoci tuše, a také v obraze Mariana Pally (1953) malovaném hlínou čteme *Sušení hub* méně romanticky.

Víceznačný je už samotný název výstavy – zjevně cílí na perifernost zdejší umělecké scény, ale ve výsledku přeci jen odkrývá místní silné podhoubí. Potměšile konverzuje s Morávkovou *Nudou v Brně* i s aktuální velesledovanou výstavou Moravské galerie *Obrazy myslí, mysl v obrazech*, když prostor nepokojně zaplavuje houbičkama. Podstatnějším obsahem se tak jeví hravost, humor, ironie, nevázanost. Umělci se tu potkávají právě tak, jako by se mohli

potkat jinde, s jiným tématem. Přestože se divák v členitém, nikoli pro výstavní účely vytvořeném prostoru Reduty musí jaksi více soustředit, najde výrazná díla umělců, kteří se se zhoubným zadáním zdárně vypořádali. Tomáše Hlavenku, jehož dílo dalo výstavě vzniknout, jsme požádali o stručnou kurátorskou komentovanou prohlídku:

Houby se v umění a kultuře objevují od pradávna všude tam, kde rostou. Jejich tvarosloví vyrazí z ateliérů v časových periodách obdobně jako skutečné plodnice ze svého podhoubí. Poslední „úroda“ sahá od postmoderny osmdesátých let až po současnost. Snad každého návštěvníka zaujmou popartové sochy Jiřího Sobotky (1955). *Tester a Figura* odkazují k erotice křehkých houbiček, objekt *Z ruky* zase na jejich halucinogenní vize. Sochařka a designérka Natalie Chalcarzová (1982) mnohonásobně zvětšila klobouk drobné *Slizečky* do litého skla tak, že se stala mísou. Její designérský počín je příjemným zpestřením výstavy. Cyklus digitálních tisků *Plísň* pak zachycuje fotografie svítících modelů, které se vynořují z noční krajiny a tajemně ji osvětlují. Jiří Hynek Kocman (1947) měl svůj paper-re-makingový objekt z *Atlasu hub* Alberta Piláta a Otto Ušáka (SPN, 1952) dlouhou dobu rozpracovaný. Až nabídka k výstavě a dostatek času o vánočních prázdninách 2011 daly J. H. K. důvod k dokončení několika excelentních objektů. Malíř a restaurátor Libor Jaroš (1960) namaloval většinu svých houbových obrazů v plenéru v obci Cikháj na Vysočině. Za svými motivy do lesa jezdil s riksou naloženou plátnem a barvami, ale kromě průmyslových barev využíval i přírodní šťávy hub. Obrazy *Z Cikháje* si dodnes uchovávají

svou přírodní barevnost. Když konceptualista Dalibor Chatrný prohledal svůj rozsáhlý archiv, objevil v cyklu *Kresby s překážkami* černou asambláž z roku 1992. Chatrný se však se starou prací nespokojil a vytvořil svěží textový obraz *Hóby s voctem* odkazující slangově k jeho rodné jihomoravské metropoli. Pro malíře Pavla Hayeka (1959) je práce s přírodními charakteristiká. Pro plátno *Černé championy* se rozhodl až na sklonku listopadu, kdy už nerostly. Jeho cesta vedla místo do lesa do supermarketu. Výsledkem je jemná práce kombinující černý matný a lesklý akryl. Landartové realizace scénografky Marie Jiráskové (1964) vycházejí z „magických kruhů“, jejichž nález je snem každého houbaře. Jirásková ve

svých instalacích těmito obrazcům pomohla. Došla až ke kruhovým kumulacím, které mohou být psychedelickou parafrází vnímání reality. Psychedelii můžeme postřehnout i v jejím cyklu *Motýlomůrky*, kdy je plodnice muchomůrky vystavena z drobných barevných motýlů a můrek, uzavřených v entomologických krabicích. Obraz tedy kromě slovní hříčky v názvu odkazuje i na možnost „vzlétnout“ po požití plodnice. Velkoformátové fotografie Pavla Jirásky (1964) se vyznačují mezioborovými přesahy. Jirásek houby nejen fotí, ale píše o nich odborné články, natáčí televizní dokumenty pohybující se na hranici mezi vědou a uměním. V cyklu *Houbičky* fotografuje s citlivostí malíře záběry z lesních interiérů. Dokáže však udržet svou polohu „na hraně“ a právě v tom spočívá jeho autentičnost. Černobílé fotografie Bány Přidalové zachycují akci *Houbaři*. Přidalová v zimě udělala hříby ze sněhu a poté uschovala v mrazáku. V létě se pak objevily v krajině. Ivan Kříž své různým přístupem „pobíjecí mánie“ vytvořil drobný objekt *Nové houby* z hřebíků a kancelářských sponek. Průmyslový spojovací materiál humorně a metaforicky zasadil do nových významů. Výraznou účastnicí výstavy je malířka Vendula Pucharová Kramářová (1985). Její kolážovitě komponované obrazy nás mnohovrstevnatou výpravnou formou zavedou do lesního světa a jeho zákoutí.

I přes rozsáhlý výčet většiny vystavujících se do článku ještě mnoho z nich nedostalo. Nezbývá tedy než výstavu navštívit a doufat, že blíží se houbařská sezóna bude obdobně bohatá.

Houby v Brně. Divadlo Reduta, Brno, 18. ledna – 30. března 2012.

Jiří Sobotka, *Z ruky*, kombinovaná technika, 2007. Repro archiv KN

Výstava o svaté Anežce v klášteře, v němž žila

Svatořečení Anežky Přemyslovny bylo mezníkem moderních českých dějin. Blíže se s touto osobností mohou seznámit návštěvníci jednoho z nejmagičtějších míst Prahy.

PETR MOTÝL

Kdy se svatá Anežka narodila, nevíme. Výročí osmi set let, která uplynula od jejího narození v roce 1211, je symbolické. Stejně jako rok svatě Anežky, který byl zahájen 2. března 2011 –, tedy v den výročí jejího úmrtí, což je datum historicky doložené.

Jednou z nejvýznamnějších kulturních akcí Anežčina roku je výstava pořádaná Národní galerií v Praze nazvaná *Svatá Anežka Česká – Princezna a řeholnice*. Koná se do 25. března 2012 v pražském Anežském klášteře, tedy v místě, kde svatá Anežka prožila v přísné klauzuru většinu svého života, celkem sedmačtyřicet let.

Genius loci téměř určitě zanechá v návštěvníkovi výstavy, pokud je ochoten a připraven naslouchat, hluboký dojem, na který jen tak nezapomene. Z hlediska racionálního toho ale v Anežském klášteře až tak mnoho k vidění není, to podstatné se odehrává spíše v rovině zpřítomnění působení světice na místě, které jí bylo vlastní.

Pokud jde o exponáty, nejdůležitější je na nich souvislost s místem. Pozdně gotický oltářní deskový oltář velmistra křížovníckého řádu (založeného svatou Anežkou) Mikuláše Puchnera stojí v odsvěceném kostele svatého Salvátora na místě, kde by mohl stát oltář skutečný. A sestaven tak, jak v době svého vzniku vypadal, působí podstatně jinak než ve stálých sbírkách Národní galerie, kde je rozložen na jednotlivé oltářní desky.

Před oltářem je dalším pozoruhodným exponátem zápujčka z Řezna – kříž Přemysla Otakara II., mistrovská práce středověkého

Anežský klášter. Repro Národní galerie v Praze

uměleckého řemesla. Za oltářem velmistra Puchnera najde návštěvník pohřební insignie téhož krále objevené v roce 1976 při otevření královského hrobu v chrámu svatého Víta. Přemysl Otakar II. měl být ale původně pohřben právě zde, v kněžišti kostela svatého Salvátora, kde autoři výstavy umístili jak pohřební insignie, tak kříž krále určený k slavnostním bohoslužbám a snad přímo k bohoslužbě korunovační.

V prostorách refektáře, v části kláštera vystavené pro středověkou Prahu netypicky z cihel, je vystaveno pozoruhodné antependium z kláštera klarisek v Chebu ze třináctého století – textilie, která zdobila přední stranu oltáře. Postavy světic a svatých jsou na ní sestaveny z drobných skleněných korálků.

Návštěvník má před sebou příklad trpělivé a pečlivé práce, kterou klarisky vykonávaly. Příklad, který vidí na místě, kde se podobná denní práce v době svatě Anežky odehrávala. Zdejší refektář totiž sloužil i jako pracovní prostor klarisek, nejen jako jídelna – klarisky ostatně za Anežčiných dob jedly nejvýše dvakrát denně, a to velice skromně.

Tím nejzajímavějším exponátem je ale samotný klášter. Po tři desetiletí od své rekonstrukce (první expozice Národní galerie zde byla otevřena roku 1980, celá rekonstrukce byla dokončena v roce 1986) ovšem běžně otevřený veřejnosti. A kostely, refektář a křížová chodba nacházející se v přízemí bývaly většinou, mimo dobu konání krátkých příležitostných výstav, přístupné zdarma. V době konání výstavy o svaté Anežce je nutné zaplatit vstupné. Ale kostely plné obrazů a soch světic, kromě svatě Anežky především jejich královských příbuzných svatě Alžběty Uherské a svatě Hedviky Slezské, působí zcela jiným dojmem, než když přichází vstoupit mezi holé zdi, byť pod nádherné klenby nejstarší dochované gotické pražské architektury.

Vytknout by se výstavě jistě dalo mnohé, na prvním místě nevstřícnost k návštěvníkovi, především pokud jde o popisky exponátů a obecněji o celek informací, které jsou příchozím nabídnuty. Ty návštěvníka výstavou neprovázejí ve smyslu, že by mu nabídky pomocnou ruku – jsou buď příliš stručné, nebo pokud jsou rozsáhlejší, příliš odborné a k běžnému, byť o historii se zajímajícímu příchozímu naprosto nepřívětivé. Což je problém, zvláště když exponáty nejsou seřazeny chronologicky

a navíc je jejich tematické uspořádání jen rámcové. Příběh výstavy – a svatě Anežky – dopovídá hlavně televizní dokument, který je ovšem v prostředí bývalého kláštera klarisek prvkem poněkud rušivým. Nicméně návštěvníci jsou ve své většině vděční, že tu televizor běží, jinak by se o svaté Anežce dozvěděli jen velmi málo.

Hodnotit tuto výstavu pouze racionálně či jen z pohledu umělecké kritiky ale není úplně na místě. Většinu českých návštěvníků Princezna a řeholnice nepochybně oslovuje. Především svým celkem, atmosférou místa, tím, že se určitým způsobem svatá Anežka po mnoha desetiletích (první a také donedávna jediná velká výstava o svaté Anežce se konala v roce 1932 v jí založeném klášteře křížovníků u Karlova mostu) vrátila – alespoň na čas – na místo, kam nejvíce patří.

Svatá Anežka Česká – Princezna a řeholnice. Anežský klášter, Praha, 25. listopadu 2011 – 25. března 2012.

Petr Motýl (1964) je básník, překladatel, literární a výtvarný kritik.

V souvislosti s výstavou vyšlo nové upravené vydání rozsáhlé monografie Heleny Soukupové *Anežský klášter v Praze i legenda z roku 1701 Milá choť nebeského miláčka blahoslavená Anežka panna* napsaná křížovníkem Janem Františkem Beckovským. Řadu velmi zajímavých materiálů lze nalézt také na internetových stránkách Českého rozhlasu: http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/_themeline/1425.

Literární ukázka

V próze *Sibiřská výchova* (Einaudi, Turín 2009; Paseka 2011) autor vzpomíná na své dětství a dospívání v komunitě sibiřských zločinců vysídlených do Podněstří. Komunita se řídí striktními pravidly, která spojují pohrdání penězi a přepychem, lásku k bližnímu i bohu s násilím, přepadáváním a vražděním. Nicolai Lilin (1980) nyní žije v Itálii, věnuje se psaní a v Miláně založil kulturní centrum pro pořádání výstav, koncertů a literárních čtení.

Sibiřská výchova

NICOLAI LILIN

Toho dne se můj otec vrátil z dlouhého pobytu ve středním Rusku, kde přepadl několik dodávek převážejících peníze. Po večeri shromáždil celou rodinu a pár nejbližších přátel, muži seděli u stolu, povídali si a probírali různé kriminální kšefty a záležitosti, zatímco ženy byly v kuchyni, kde společně myly nádoby, zpívaly sibiřské písně a smály se při vzpomínkách na příběhy z minulosti. Já seděl vedle dědy na lavičce, v ruce jsem držel hrnek horkého čaje a poslouchal, co říkají dospělí. Na rozdíl od jiných komunit Sibiřané děti respektují a probírají před nimi cokoliv, nevytvářejí atmosféru záhad či zákazů.

Najednou jsem uslyšel ženské výkřiky a vzápětí změť nervózních hlasů: během pár vteřin byl dům plný ozbrojených mužů se zakrytými obličejí, kteří na nás mířili kalašnikovými. Jeden z nich popošel k dědovi, přitiskl mu hlavě na tvář a zaječel jako šílenec, hlasem naprosto vykojeného člověka:

„Kam čumíš, ty starej parchante? Řek sem ti, abys koukal na podlahu!“

Nebyl jsem ani trochu vyděšený, žádný z těch mužů mi nenaháněl strach, protože jsem

tam byl s celou svojí rodinou, připadal jsem si jako nejsilnější člověk na světě. Stůl, kolem kterého jsme seděli, obklíčili policisté mířící na nás zbraněmi. Po krátké pauze děda – aniž pohlédl policistovi do tváře, ale s hlavou pěkně vztyčenou – zavolal na babičku:

„Světlano! Světlano! Pojď sem, zlato, musíš ode mě vyřídít něco tomuhle sajrajtu!“

Podle pravidel zločineckého chování Sibiřané nesmějí komunikovat s policisty. Je zakázáno na ně promluvit, odpovídat na jejich otázky nebo s nimi mít jakékoli styky. Zločinec se musí chovat, jako kdyby policisté neexistovali, a používat jako prostředníka ženu z rodiny nebo rodinně blízkou, hlavní je, aby měla sibiřský původ. Zločinec sdělí ženě jazykem zločinců, co chce policistovi říct, a ona pak opakuje jeho slova rusky, i když policista všechno slyší, protože stojí vedle nich. Když potom policista odpoví, žena se otočí a všechno přeloží do jazyka zločinců. Zločinec se nesmí dívat policistovi do tváře, a když o něm mluví, musí ho nazývat pohrdlivými slovy jako „sajrajt“, „čokl“, „králík“, „neřád“, „parchant“, „zmetek“ a podobně.

Toho večera byl nejstarší osobou v místnosti děda, takže podle pravidel zločineckého chování náleželo právo komunikovat jemu, ostatní museli mlčet, a pokud chtěli něco říct, museli ho požádat o svolení. Můj děda byl vyhlášený svým talentem vyřešit ožehavé situace.

Z kuchyně mezitím přišla babička s barevným hadrem v ruce. Za ní moje maminka, celá

roztřesená, pořád se truchlivě dívala na otce, jako kdyby umíral.

„Má drahá ženo, Bůh ti zehnej, pověz tomuhle sajrajtu, že v mém domě, dokud jsem naživu, nikdo nebude mířit bouchačkou do tváře ani mně, ani nikomu z mejch přátel... Zeptej se ho, co chtějí, a řekni mu, ať pro lásku boží sklonějí ty bouchačky, jinak tu někdo skončí provrtanej jak řešeto.“

Babička začala policistovi opakovat dědečková slova, a i když příkyvoval, aby jí naznačil, že už všechno slyšel, nezarážila se, dodržovala tradici rádně a do puntíku. Působilo to strašně nepřirozeně, jako divadlo, jenže šlo o divadlo, které se muselo sěhrat, byla to věc zločinecké cti.

„Lehněte si všichni obličejem k zemi, máme příkaz k zatčení...“ policista nestačil větu dokončit, protože děda ho se širokým a trošku zlomyslným – tedy svým obvyklým – úsměvem přerušil a obrátil se na babičku:

„Ve jménu utrpení Krista našeho Pána, který zemřel a byl vzkříšen za nás hříšníky! Světlano, lásko moje, zeptej se tyhle blbě poldy, jestli se svejma kamarádkama náhodou nepřijela z Japonska.“

Děda použil způsob, kterým zločinci obvykle ponižují policisty: hovoří o nich v ženském rodě. Všichni zločinci se zasmáli. Děda mezitím pokračoval:

„Podle mě japonsky nevypadaj, takže asi nejsou ze stejného těsta jako kamikadze... Pročpak si teda myslejí, že můžou v srdci

Podolí vstoupit ozbrojený do domu poctivého zločince ve chvíli, kdy tráví okamžiky štěstí spolu s dalšíma dobrýma lidma?“

Dědova řeč se začala měnit v to, čemu zločinci říkají „písnička“, tedy v onu krajní formu komunikace s policisty, při níž se zločinec dá do řeči, jako kdyby nahlas uvažoval, hovořil sám se sebou. Děda zkrátka vyjadřoval svoje pocity a nestaral se o odpovědi na případné otázky ani se nesnažil navázat nějaký kontakt. Tohle se dělá, když chcete policistům namluvit, že říkáte pravdu pravdoucí a neexistují žádné únikové cestičky.

„Proč kolem sebe vidím nepoctivý lidi se zakrytýma tvářema? Proč přišla tahle ničemná verbež zneuctít můj dům a dobrou víru mých příbuzných a hostů? Proč sem do naší země prostých a pokorných lidí, služebníků našeho Pána a naší Maticky pravoslavné sibiřské církve, přicházejí tyhle satanášovy plivance zraňovat srdce našich milovaných žen a našich drahých dětí?“

Do místnosti mezitím vběhl další policista a obrátil se ke svému nadřízenému:

„Soudruhu kapitáne, dovolte mi podat hlášení!“

„Podejte hlášení,“ odpověděl malý podsaditý muž hlasem, který jako by přicházel ze záhroby. Puškou přitom mířil na zátylek mého otce, který s cynickým úsměvem dál v klidu usrkával čaj a s decentním mlaskáním žvýkal maminčiny domácí ořechové bonbony.

Literární police

Kateřina Fojtíková,
Barbara Vrbová,
Petr Oslzý a kol.

EVA TÁLSKÁ ANEB SE MNOU SMRT A KŮN

Pražská scéna 2011, 379 stran.

Nový sborník edice Režie, kterou pravidelně vydává nakladatelství Pražská scéna, se věnuje jedné z nejvýznamnějších českých divadelních režisérek a spoluzakladatelce divadla Husa na provázku Evě Tálkové. Sborník obsahuje nejen analýzy a popisy jejích děl nebo rozhovory s novináři, ale především osobní

vzpomínky jejích spolupracovníků a blízkých lidí. Poetika inscenací Evy Tálkové navázala na linii avantgardního lyrického divadla E. F. Buriana, inspirace často pocházela také z lidového folkloru, cirkusu nebo od nonsensových anglických autorů. Tálková se věnovala i tvorbě pro děti a vytvořila pro ně nezapomenutelné inscenace, v nichž se dětská diváci stávali jejími spoluvůdci. Ovlivnila i mnoho současných herců, režisérů a teatrologů, kteří prošli její alternativní divadelní školou Studio Dům.

-iš-

Martin Kučera

TÁZÁNÍ PO DĚJINNÉM

Karolinum 2012, 240 stran.

Práce známého historika (autora knih o Josefu Pekařovi, Karlu Sabinovi, kultuře 19. století a dalších) je tvořena deseti kapitolami, které se snaží z různých stran rozebrat komplexní povahu „dějinného“. Samostatně je pojednán čas, prostor, kultura, dialog, dále oblasti historické sémantiky, modelování, historické psychologie a historické etiky. K nim se druzí dva příklady faktografického dějinného bytí – antisemitismus a husitská tradice. Hned na rozboru první vícevrstevné kategorie času (čas historický, mytologický, astronomický, čas subjektu a tak dále) se vyjevuje Kučerova metoda: Rozehrává různá pojetí tématu, k nimž přidá vlastní podněty a nechá na čtenáři, aby si dále našel sám další cestu v přemýšlení. Pozoruhodné na této, v zásadě filosoficky orientované práci, je rovnocenné setkávání zdrojových osobností z různých oborů humanitních věd, tedy především filosofů, historiků a psychologů.

-jp-

Michel Pastoureau

MEDVĚD Dějiny padlého krále

Přeložila Irena Kozelská

Argo 2011, 320 stran.

Francouzský medievalista a heraldik Michel Pastoureau proslul zájmem o málo probádaná témata, vydal například knihu o modré barvě a historických proměnách její symboliky. První jeho česky vydaná kniha je postavena na tvrzení, že medvěd jako živočich stojící na vrcholu potravního řetězce byl v celé Evropě předmětem silného kultu. Ten byl vážnou konkurencí

nastupujícímu křesťanství, jež proto medvědy nejen urputně hubilo, ale také snaživě deformovalo jejich, jak bychom dnes řekli, mediální obraz. Tak se z hroznivé šelmy stala v dnešních dětských knížkách a animovaných filmech komická postava těžkopádného dobráka. Kniha občas trpí sklonem k až příliš suverénním generalizacím, tuto slabinu však vyváží čtivost a schopnost překračovat hranice mezi přírodními a společenskými vědami.

-jg-

Péter Hunčík

HRANIČNÝ PŘÍPAD

Kalligram 2011, 416 stran.

Čtyři sta stran jednodstavcových historek z malého maďarského města na jihu Slovenska. Postavy volně přecházejí z císařství do království, z království do republiky a zase zpátky. Špioni přinejmenším z obou světových válek si dávají dostaveníčko ve sklepeních pod místní křížovou cestou. Odráží se tu autorův vtíp, lehkost vyprávění a lidová moudrost, která nejen v této knize slouží lidem na jihu Slovenska, aby překonali problémy spojené s životem v poválečném Československu. Přičemž ten život začíná obavami z nuceného vysídlení, šikanou dětí i dospělých ze strany ústředních orgánů státu i ostentativním ukazováním tolerance na osobách několika nomenklaturních kádrů. Kniha vyšla v maďarštině od roku 2008 už čtyřikrát. Zároveň se slovenským překladem byla vydána i v polštině.

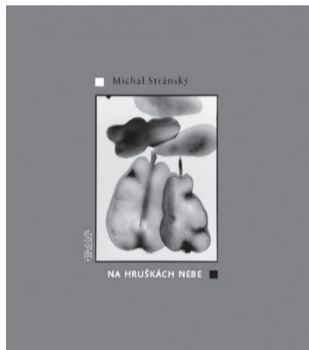
Patrik Eichler

Michal Stránský

NA HRUŠKÁCH NEBE

Kniha Zlín 2011, 136 stran.

Prvotina uherskohradištského rodáka Michala Stránského (1966) je jako stvořená do mrazivého počasí – zalézt si s ní do křesla pod deku a hledat obrazy, které se nás dotknou. Stránský s poctivostí a pokorou ke slovu usiluje o zachycení tichých okamžiků, kdy se samota, smutek nebo klid a pokoj zhmotňují v hradištské krajině (tam se nezapře skácelovská poetika) nebo jen tak procházejí myslí (tam se básník dostává trochu na tenký led). Obdivuji opatrnost, s jakou je zacházeno s nahláženým i se slovy. Slovo uchopit, převrátit, ale tak, aby se „hrubě nevylomilo“. Obdivuji něhu, s jakou jsou do smířlivých obrazů zasazovány silné vnitřní děje, pochybnosti, nejistoty: „řekl jsem nebesa / a za potokem / vedla cesta do tmy“, „dva ptáci / opření o neviděné / promyšlejší křik“. Přesto se nelze ubránit pocitu, že některé básně jsou na hranici něhy a rozněžnosti, prostoty a banálnosti, že někde jde jen o impresi a o nic víc, že neurčitosti je až příliš: „praskají skořápky / a k čemusi je blízko // vědět tak přesně k čemu“. Sbíрка *Na hrůškách nebe* z vyhrátého křesla nadšením nevymrští, ale stopy po obrazech v myslí zanechá a za pozornost jistě stojí.

-sk-

kulturystyka

VÝSTAVY

Do 11. března 2012 je v pražském Domě U Zlatého prstenu přístupná videoinstalace absolventky AVU **Petry Římalové** nazvaná Vesnice.

Do 4. března 2012 je v pražském Národním památníku na Vítkově k vidění výstava **Rudá muzea**. Výstava se zabývá vlivem komunistického režimu a ideologie na československá muzea v letech 1948–1989, potažmo působením muzeí na veřejnost.

LITERATURA

28. února 2012 se koná na půdě Mahenova památníku

v brněnské Masarykově čtvrti další pokračování cyklu **Brunensia sub tegulis**. Jaromír Vavroš od 17.00 přečte ukázky z díla Johanna Nepomuka Nestroye a pohovoří o jeho pobytu v Brně.

29. února 2012 zve Městská knihovna v Praze na Mariánském náměstí na večer s laureátem Státní ceny za literaturu Miroslavem Jindrou, který představí své překlady básní a písňových textů **Leonarda Cohena**. Miroslav Jindra získal v roce 2009 státní cenu za literární překlad za svou českou verzi Cohenovy básnické sbírky z roku 2006 *Kniha toužení*.

DIVADLO

27. února – 5. března 2012 pořádá Východočeské divadlo v Pardubicích **Grand Festival smíchu**. Na této soutěžní přehlídce se představí komediální inscenace

našich předních kamenných divadel, jako např. Světáci, Liška v kurníku nebo Naši furianti.

5.–21. března 2012 proběhne v Národním domě v Třebíči **Festival 2–3–4**, jehož se zúčastní profesionální soubory z celé České republiky s hrami určenými pro dva až čtyři účinkující.

HUDBA

1. března 2012 vystoupí od 19.30 v šumperském G-klubu jazzová zpěvačka **Petra Vlková** se svým doprovodným bandem.

2. března 2012 se koná na Kulturním domě ve Bzenci koncert skupiny **Hradišťan** pod vedením Jiřího Pavlici. Vstupné 200 Kč, lístky lze zakoupit v předprodeji v obchodě Ovoce-zelenina na náměstí.

8. března 2012 pořádá M-klub v Hustopečích u Brna recitál **Petra Linharta** – železničáře, milovníka krajiny, originálního textaře a hráče na netradiční strunné nástroje, známého především z působení ve skupině Majerovy brzdové tabulky.

FILM

9.–11. března 2012 proběhne v hodonínském kině Svět **Seminář čínských filmů**, navazující na tradici seminářů asijské filmové tvorby pořádaných v uplynulých letech ve Veselí nad Moravou. Tuto akci organizuje Kulturní dům Hodonín ve spolupráci s Asociací českých filmových klubů. Diváci se mohou těšit na patnáct filmů ze soudobé čínské produkce (nejstarší je z poloviny osmdesátých let minulého století, nejnovější z roku 2011). Součástí semináře budou přednášky o čínské kaligrafii či o principech duchovního světa a symboliky v čínské civilizaci.

POZVÁNKY

Týden neklidu na českých univerzitách

pondělí 27. 2. 2012 0.00 hod. – pátek 2. 3. 2012 0.00 hod.

Týden neklidu na českých univerzitách je výrazem nesouhlasu akademické obce s připravovanými změnami vysokoškolských zákonů. Některé z akcí:

28. února – Noc univerzit, celá republika

29. února – Protestní průvod, Praha

1. března – Shromáždění, Brno, náměstí Svobody, od 16 hodin

Info: zasvobodnevysokeskoly.cz

Plzeňská skupina iniciativy ProAlt
ve spolupráci s ČMKOS zve na besedu

za účasti Jiřího Štega (ProAlt)
a Jaroslava Ungermana (ČMKOS)

středa 29. 2. 2012 od 17 hodin
**Neoliberální ekonomický koncept
a jeho důsledky pro Českou republiku**

PLZEŇ, Pobřežní 8 (Peklo), vchod u mostu, zasedací místnost v 1. patře

29.2.2012

PLZEŇ - Pobřežní 8 (Peklo), od 17:00

Otázka pro: Viléma Gutfreunda

Veřejná služba je neplacená práce pro obec nebo jiného zaměstnavatele, v praxi se jedná většinou o zemetání ulic, úklidové práce nebo pomocné činnosti v různých veřejných zařízeních. Dosud vykonávali dobrovolnou veřejnou službu v délce až třicet hodin měsíčně lidé pobírající sociální dávky za nevelké zvýšení finanční pomoci (loni pracovalo každý měsíc průměrně patnáct tisíc lidí). Od letošního ledna je každý nezaměstnaný evidovaný na úřadu práce déle než dva měsíce povinen na výzvu úřadu práce nastoupit veřejnou službu v délce až dvacet hodin týdně bez ohledu na to, zda od státu nějakou pomoc pobírá. Jde tedy o zaměstnání na poloviční úvazek, ovšem bez mzdy. Podle plánů se má týkat asi padesáti tisíc lidí. V případě odmítnutí bude nezaměstnaný vyřazen z evidence, tím ztratí nárok na podporu v nezaměstnanosti i pomoc v hmotné nouzi a vznikne mu povinnost platit zdravotní pojištění, i když nemá příjem.

Vládní politikové uvádějí ve prospěch nucené veřejné služby řadu argumentů. Za prvé údajně udržuje pracovní návyky. Ale schopnost čtyři hodiny denně zemetat není pro zaměstnavatele zajímavá a nemůže přispět k uplatnění na moderním trhu práce. Další důvod je možné označit jako morální nebo spíš moralistní – je

Vaše iniciativa Neslužba (<http://www.neslužba.cz/web.org/index.html>) usiluje o zrušení takzvané veřejné služby, zavedené od začátku letošního roku. V čem vidíte problematiku této novinky?

prý samozřejmě, že občan bez práce má pro svou obec něco udělat. V tom případě je ale také samozřejmě, že by ho za to obec měla odměňovat způsobem platit.

Námítky, že práce v takovém režimu je ponižující, odmítl premiér Nečas tvrzením, že výkon veřejné služby neponíží ani profesora. Již nepovinná veřejná služba však byla poznamenána stigmatizací vykonavatelů – pracovníci nosili na vestách nápisy „Zametám pro obec“ a přístup nadřízených k nim byl mnohdy přezíravý.

Záměrem organizátorů veřejné služby je také zákrok proti sociálně vyloučeným skupinám, zejména Romům – o rozšíření veřejné služby se „zasloužila“ v sociálním výboru Sněmovny poslankyně Řápková a premiér Nečas či ministr Drábek neváhali vydávat nucenou službu za cestu k uspokojení demonstrantů ze Šluknovska. Vláda kalkuluje při propagaci veřejné služby s rasistickými a populistickými postoji, ačkoli je zřejmé, že problematika sociální situace vznikla také kvůli omezování sociálních podpor v minulých letech a represe může problémy eskalovat.

ČSSD ve své ústavní stížnosti právem poukazuje na to, že nové zákony porušují zákaz nucené a povinné práce a nerespektují nárok na přiměřenou odměnu za práci. Nejde

dokonce ani o práci za podporu v nezaměstnanosti nebo pomoc v hmotné nouzi – povinnost nastoupit veřejnou službu se totiž vztahuje i na ty nezaměstnané, kteří nepobírají podporu ani jinou pomoc od státu.

Také v praktické rovině přináší nucená služba řadu problémů – účast v ní brání pracovníkům v hledání zaměstnání, nezaměstnanost se zvyšuje i proto, že veřejná služba vytlačuje veřejně prospěšné práce, tedy dotovaná řádná pracovní místa. Při velmi nízké úrovni sociálních podpor a krizi na trhu práce to znamená nárůst počtu chudých, bezdomovců a osob žijících mimo hlavní proud společnosti – tedy bujení přesně těch jevů, které vyvolaly problémy v severních Čechách.

Veřejná služba je vlajkovou lodí sociální reformy a krystalizací celé filosofie této vlády – místo vytváření pracovních míst útoky na nezaměstnané, místo pomoci nucená práce, místo snahy řešit problémy jejich cílené zhoršování. Přitom plat za výkon veřejné služby by nebyl z hlediska celkových nákladů velký problém a řada lidí by byla za takovou práci vděčná.

Vilém Gutfreund (1968) je překladatel a zakládající člen Akčního spolku nezaměstnaných.

FEJETON TOMÁŠE KOLOCE

Ovoce z ráje

Když jsem byl malý (v 70. a 80. letech minulého století) pracovala moje babička v podniku zahraničního obchodu Chemapol. Měla tam na starosti obchod s léčivými rostlinami a korespondovala s celým světem. Pro mě to znamenalo, že měla po celý rok plno cizokrajných poštovních známek a každé Vánoce spoustu firemních propisek, diářů a upomínkových předmětů, které u nás nebyly k vidění. Nejvíce si babičku oblíbila západoněmecká firma Martin Bauer, Kräutertee, jejíž emblém se v její domácnosti nacházel na každém druhém předmětu. Od jiných příbuzných jsem byl zvyklý, že také mají v domácnosti věci s nápisy jako „Národní podnik pekárny a mlýny“. Jednou jsem se na to babičky zeptal a ona mi řekla, že v kapitalismu to není tak jako u nás; všechno je soukromé a vlastní to nějaký člověk. Od té doby jsem si myslel, že zatímco u nás patří všechno lidu, v kapitalistických zemích patří všechno Martinu Bauerovi, který bydlí ve městě Kräutertee. Martin Bauer z bájného Kräutertee se pro mě od té doby stal mocnější bytostí nežli Krakonoš, Mikuláš a Ježíšek dohromady.

Když jsem byl v první třídě, jela moje babička poprvé do Švýcarska a přivezla mi od tamtud mé první hodinky a ještě jedny digitálky pro obra, které se věšely na zeď. Také mi přivezla modré boty s podrážkou z průsvitné žluté gumy, u nás nevidané, a spoustu čokolády s jemnou švýcarskou příchutí. Nejvíce mě ale Švýcarsko ohromilo marmeládami, na jejichž víčku byla fotografie ovoce, což bylo něco nebývalého; všechny děti z východního bloku od Aše až po Čukotku znaly jen holá plechová víčka. Dodnes žiju v úžasu nad tím, jak se kapitalistům podařilo umístit fotografii na plech... Některé z marmelád byly navíc v průhledném bakelitovém obalu, v němž byl vytvořen prostor pro malá umělohmotná autička. Každá věc byla opatřena čárovými kódy, o nichž jsem se od babičky dozvěděl, že kdo jich nasbírá hodně, dostane zdarma další marmelády, boty a hodinky. Od té doby jsem propadl kapitalismu a během školních výletů do Mělníka nebo jiných okresních měst (byl jsem kluk z vesnice) jsem loudil, abychom šli do prodejny Eso anebo do Tuzexu. Chtěl jsem

tam za pracně ukořistěné čarové kódy získat vytouženou marmeládu s robotem.

Pak přišla revoluce a já – který jsem od pěti let sbíral nálepky od tropického ovoce – jsem ji poznal podle toho, že jsem během měsíce našel v obchodech dvakrát víc druhů nálepek než za posledních sedm let. Ty nálepky měly nové zářivé barvy ráje, ve kterém jsme se najednou jako zázrakem ocitli, a byly nalepené na družích ovoce, jehož názvy a příchuti jsem dodnes nepoznal. Další druhy ovoce byly zobrazeny na novém hitu naší generace, losu za deset korun – na který jsem jednou vyhrál dvacetikorunu.

V den, kdy jsem s tátou poprvé seděli u televize a dívali se na pořad Tutti Frutti, v němž vystupovaly do půl těla nahé dámy s kalhotkami ve tvaru banánů, kiwi a pomerančů, mě ale zakázané ovoce kapitalismu okouzlo naposled.

To, když jeden ze soutěžících vyhrál balíček s pro mě neznámým obsahem, a táta mi přeložil, že Kräutertee znamená německy bylinkový čaj...

KALENDÁRIUM

bylo

8. března 1348 byla Karlem IV. vydána zakládající listina Nového Města (obdařeno stejnými městskými právy jako Staré Město); od počátku mělo převážně český a řemeslnický charakter (na rozdíl od Starého Města, kde převažovali Němci).

Na konci února 1790 založil obrozenecký novinář a publicista V. M. Kramerius v Praze na Starém Městě vlastní nakladatelství a knihkupectví zvané Česká expedice, které se brzy stalo hlavním střediskem kulturních a politických snah české měšťanské inteligence. Při nakladatelství fungovala i čítárna.

1. března 1833 došlo z iniciativy hraběte Karla Chotka v Praze k založení Jednoty k povzbuzení průmyslu v Čechách, která si kladla za cíl podporovat nové formy podnikání pomocí vydávání knih a časopisů, pořádáním přednášek a výstav, organizováním nedělních kursů pro učně a tovaryše.

4. března 1836 vláda udělila vídeňskému bankovnímu domu Rothschildů koncesi na stavbu první parní železnice z Vídně do solných dolů v Haliči s odbočkami do Brna, Olomouce a Opavy.

28. února 1882 byl císařem oficiálně schválen univerzitní zákon o rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze na dvě samostatné části – českou a německou.

6. března 1923 byl vydán zákon na ochranu republiky (č. 50/1923 Sb.), který reagoval na atentát na ministra Rašína. Zákonem se mladá republika bránila proti extrémismu zprava i zleva. Zavedl nové, dosud neznámé skutkové podstaty trestných činů (útok na veřejného činitele, rušení veřejného pořádku či pobuřování). Platil s omezeními i po roce 1945 (nahrazen neslavně proslulým zákonem č. 231/1948 Sb.).

7. března 1930 u příležitosti oslav 80. narozenin T. G. Masaryka přijalo Národní shromáždění zákon s prohlášením, že „T. G. Masaryk se zasloužil o stát“.

8.–9. března 1944 v koncentračním táboře Osvětim-Birkenau (v tzv. rodinném táboře) došlo k největší hromadné popravě československých občanů – Židů za šest let okupace: zplynování 3792 mužů, žen a dětí (představovali zbytek mnohatisícového transportu z Terezína 6. září 1943).

4. března 1949 byl na sjezdu spisovatelů založen Svaz československých spisovatelů (dosud existoval Syndikát českých spisovatelů a Spolek slovenských spisovatelů); předsedou se stal Jan Drda („čestným“ předsedou zůstal František Halas).

MÁM ZÁJEM O PŘEDPLATNÉ KULTURNÍCH NOVIN

Roční (čtrnáctideník – 26 čísel, 12 stran) **650 Kč**

Jméno

Příjmení

(firma)

Adresa

PSČ

E-mail:

Datum

Podpis

KULTURNÍ NOVINY 5/2012.

Vyšlo 27. února 2012.

Vydavatel: Kulturní noviny – vydavatelské a mediální družstvo, Bratislavská 48, 602 00 Brno.

Registrace periodického tisku:
MČ ČR E 19722, ISSN 1804-8897.

Redakce: Jiří Plocek – šéfredaktor,
Veronika Dopitová, Martina Schneiderová,
Iveta Šedová, Jakub Grombříř, Petr Kovář.

Korektury: Světlana Kopřivová,
Martina Vohralíková.

Typografie: Miroslav Švejda.
Návrh logotypu: Pavel Brabec.
Kresby: Aleš Čuma.
Tisk: Ringier Axel Springer Print CZ.

Informace o distribuci: druzstvo@kulturni-noviny.cz.
Informace o předplatném: info@kulturni-noviny.cz.
Kontakt na redakci: redakce@kulturni-noviny.cz.